

**Nr. 3/4 -
1991**

HEISMONTØREN

Nr. 3/4

DESEMBER 1991

ÅRGANG 23

Medlemsblad og talerør
for Heismontørens Fagforening
Utkommer 6 ganger årlig

Redaktør: VIDAR NORDBØ

Tel: (02) 38 02 43 privat

Redaksjonell adresse:

"Heismontøren"

Heismontørens Fagforening

Storgt. 38, 0182 Oslo 1

Tel: (02) 20 82 82

Tel: (02) 42 21 10

Fax: (02) 36 13 55

Sats, lay-out, foto: **HMF**

© **HMF 1991**

Trykk: Falch Hurtigtrykk

Opplag: 800

Redaksjonen avsluttet:

6. desember 1991

Neste nummer: ultimo februar,
flytende deadline.

Innhold:

Leder	2
Nytt fra styret	3
Siste: NHO på krigsstien !	4
Forbundet kaster 250.000	4
Hvordan komme ut av blindveien	5
Jobbhenting	6
Erik Kristiansen overtar	9
Stene	9
Rettelse	9
Arbeidssituasjonen	10
Heiscupen	12
Gufs fra 30-åra	12
Fra den store verden	13
Fellesnordisk arbeidsmarked for heis?	14
Konsernfaglig samarbeid	15
Situasjonen i de nordiske land ..	16
Kanada	18
Schindlerkonsernet	20
Ulykke i Trondheim	22
Barn skadet i ulykke	22
Skader ved Reber	23
Dødsulykken på Kirkenær	23
Brav fra Ella Nyborg	23
Skatt og selvangivelse	25
Sluttvederlagsordningen	27
3 på landsrådsmøte	28
Diktpalte	30
20 Spørsmål	31
Læringside	31
Foreningens 7 bud	32

Nei til EØS

Ja til noe bedre!

EØS-avtalen er nå ferdigforhandlet. En avtale som i omfang og konsekvenser er et B-medlemsskap i EF. For arbeidsmarkedet blir forskjellen mellom EF-medlemsskap eller en EØS-avtale omtrent usynlig. Det burde derfor være en selvfølge at landets befolkning på nytt får si sin mening om hvilken framtid vi skal velge gjennom en ny folkeavstemning.

En tilknytning til EØS betyr at Norge fra og med 1993 fullt ut må godta EFs fire friheter. Det vil si fri bevegelse av varer, kapital, tjenester og arbeidskraft. "Friheter" som på sikt vil omvelte Norge fra å være et land hvor det offentlige tradisjonelt har hatt et samfunnsansvar for sine medborgere til en kynisk markedsliberalisme hvor penger blir den eneste drivkraften.

Hele innretningen til EF og EØS bygger på at kapitalen skal ha bedre konkurransevilkår. For at vilkårene skal bli best mulig er det således en målsetning å fjerne flest mulig hindringer som kontrollerer kapitalens frie og uhemma bevegelse. Arbeidsmiljølov, lønns- og avtalevilkår og annet lovverk som beskytter arbeidstakerne er ofte et hinder for å få bedre flyt av arbeidskraften og kapitalen.

Slik blir også konkurransen om arbeid og arbeidsbetingelser blant arbeidstakerne en forutsetning i dette systemet. Konsekvensen har blitt et EF med langvarig høy arbeidsledighet. Dermed klarer også kapitalen effektivt og nærmest automatisk å sette

arbeidsfolk opp mot hverandre.

LOs representantskap vedtok i fjor 15 EØS-krav for å kunne gå god for en avtale. Slik det ser ut nå har kun 2 - 3 av kravene blitt oppfylt mens 7 - 8 ikke er innfridd, de resterende er det stor tvil rundt. Et av kravene var: "Norske avtale- og lønnsforhold må gjelde for arbeid i Norge. Vertslandets regler må gjelde som et minimum for arbeid i annet EØS-land". **KRAVET ER IKKE OPPFYLT.**

Fra 1.januar 1993 kan hvilken som helst EØS-bedrift ta oppdrag i Norge med egne arbeidstakere til hvilke som helst betingelser. EF jobber riktignok med et direktiv som sannsynligvis vil kreve at arbeidstakere som tar arbeid i annet land i mer enn tre måneder skal følge besøkslandets lovbestemte lønns- og avtalevilkår. Noen slike lover finnes ikke i Norge i dag og det er overhode ingen grunn til å tro at Stortinget vil vedta noen lover som er i nærheten av overenskomstlønner eller lokale bedriftsavtaler. Konklusjonen kan derfor ikke bli annet enn at EØS-avtalen vil presse lønns- og avtalevilkårene nedover. Ikke bare i Norge, men også i alle EØS-land hvor arbeidstakerne tjener over gjennomsnittet i EØS.

Det er derfor skremmende at LO ikke har advart mot konsekvensene dette vil ha for egne medlemmer. Taktikken til LO er isteden å jobbe for at Stortinget vedtar lover som skal sikre lønnsnivået i Norge. Heretter skal vi altså forhandle med politikerne om våre lønninger istedenfor med

arbeidsgiverne. Man kan saktens spørre seg hvilken nytte det er å være medlem av LO når ledelsen ikke en gang vil sørge for å sloss mot elementære former for rasering av lønns- og avtalevilkår som arbeiderbevegelsen har brukt årtier på å bygge opp.

Det er også temmelig sikkert at Lov om faglig utdanning for elektrofagene (kgl.res.) slik vi kjenner den i dag vil ryke. Som kjent arbeider allerede et utvalg oppnevnt av Kommunaldepartementet med å tilpasse kgl.res. til lovverket i EØS. Hva som kommer ut av dette arbeidet er det ikke lett å få noen informasjon om, men det er klart at noen strengere lovgivning blir det neppe.

Til stadighet blir det framstilt som om en EØS-avtale er et være eller ikke være for landet og at det ikke finnes noen alternativer. Ikke med et ord sies det at vi i snart 20 år har hatt en frihandelsavtale med EF som også vil gjelde framover hvis vi sier nei til EØS-avtalen. Bevisst brukes argumenter om at EØS-motstanderne er for isolasjon i den norske steinrøysa mens tilhengerne har et godt internasjonalt sinnelag. Men landets internasjonale politikk dreier seg ikke om vi skal samarbeide eller ikke, men hvilken type samarbeid skal vi ha. Likeledes må vår nasjonale politikk bestemmes ut i fra hvilken type samfunn vi ønsker å leve i, idag og i framtiden.

EF-tilhengerne har helt siden folkeavstemningen i 1972 sittet med regjeringmakten i Norge. Den kursen de har valgt i den økonomiske politikken har bevisst styrt i retning av en storstilt tilpasning til EF med et håp om medlemskap i framtiden. Denne tilpasningen er gjort ut fra klare politiske grunner.

Vi i fagbevegelsen må derfor snarest ta kraftigere til motmæle mot denne uhemma tilpasningen som kun fører til en generell deregulering av vanlige folks levevilkår. LO sier selv at de sitter med nøkkelen til hvordan avstemningsresultatet om EØS-avtalen (les påvirkning av DNA-representanter) vil bli i Stortinget på nyåret. Dermed sitter LO-ledelsen med et stort ansvar for hvordan framtiden vår skal bli. Svaret må bli NEI til EØS-avtalen.

Isteden bør vi og LO-ledelsen si JA til et samfunn hvor vi selvsagt har inter-

Nytt fra styret

Bevilgninger

Bellona	500,-
Antirasistisk senter	500,-
YLI	500,-

Kgl.Res-utvalget

De nærmer seg nå slutten på arbeidet. Vi er innkallt til møte den 10.12.91 med NEKF for å bli informert om hva de har kommet fram til.

Det som synes klart til nå er at elektrikere har kommet bra ut.

Arbeidssituasjonen

I alt det triste som skjer om dagen, så er det noen lyspunkter også.

Erling Storm

Det skal ansettes 1 til 2 montører. Ansettelses dato fra og med 1. desember. Grunnen til at det ikke er blitt ansatt noen, er at de har fått inn for få søkere. Pr. i dag har de fått inn 4 skriftlige søknader. Vi regner med at når de/den er ansatt er det en mindre arbeidsledig i bransjen.

Oslo Heisbedrift

Oslo Heisbedrift har gått til ansettelse av en montør. Klubben på Oslo heisbedrift sier at det er en montør som senere skal inn på kontoret. Det som er synd med ansettelsen er at ingen andre fikk mulighet til å søke. Vedkommende som fikk jobben hadde vært i kontakt med firmaet for lenge siden. Og ble derfor spurt om han fortsatt var interessert. Etter det vi har fått opplyst vil klubben at det skal ansettes ytterligere en montør, ut over den som er ansatt. Og at det da vil bli tatt hensyn til at det er ledige i bransjen.

Scan Heis

i Bergen har gått til ansettelse av en av de arbeidsledige montørene i Bergen.

Også **HK-Service** i Bergen har ansatt en mann .

Reber Schindler Heis

Reber Schindler heis ser ut til å bli nødt til å ansette folk. De har fått mye arbeid rundt omkring i avdelingene untatt i Oslo og Stavanger. De har nå søkt internt etter montører, uten at det har blitt noen respons. Visstnok flytter en hjelpemontør fra Oslo til Trondheim. Allikevel vil bedriften ha et stort udekket behov.

Stahl Heiser

Stahl Heiser har nå tatt tilbake tre av de tidligere oppsagte. Det sies også at Stahl har fått så mye arbeid, at de har ordrebøkene fulle til ut i '93 en gang.

Nordisk heiskonferanse

I forrige Heismontøren ble det nevnt at vi skulle ha et planleggingsmøte. Planleggingsmøte ble avholdt i Folkets hus i Oslo 30.10.91 med representanter fra *Danmark* og *Sverige*. *Konklusjonen fra møtet ble at vi hver for oss setter krav til hva en nordisk heismontør skal kunne før han får jobbe selvstendig i Norden.*

Spesialheiser inn i nye bygg

Det ser nå ut til at begrensningen som var satt på denne typen heis, (skruheis) fjernes. *Norsk Heiskontroll* mener at man vanskelig kan si nei til installasjon av skruheis f.eks i et forretningsbygg så lenge heisen tilfredstiller såvel de generelle kravene etter *Norsk Standard*, som betingelser for sikker bruk som personheis fremkommet etter spesiell vurdering.

Svaret de har fått tilbake tyder på at *BE* vil kunne åpne for at det blir gitt tillatelse, så lenge disse heisene er fulldimensjon-erte og med de begrensninger som er satt, *blant annet at løftehøyden ikke overstiger 11 meter og hastigheten ikke over 0.3 m/s.*

Fortsettelse neste side...

Nytt fra styret forts.....

Kjetting som bæremiddel

I det siste har det blitt skrevet en del i avisene om en heisprodusent fra Stavangerområdet. Det som var spesielt med denne heisen var at bæremiddelet var kjetting. Kjetting er nå blitt vurdert, både i INSTA - M gruppen og av Kontrollrådet for heis i Norge. *Konklusjon: Kjetting vil ikke bli akseptert som bæremiddel i konvensjonelle heiser.*

Halvårsmøtet 4. nov. + 2. des. '91

Valgkomite

Ny valgkomite ble valgt. Den består av *Stein Mortensen (leder), Ole Snarud og Raymond Hansen.*

Jobbhenting

Videre ble det reist forslag om at vi i HMF måtte ha en ansvarlig Jobbhente - tillitsvalgt. Det ble reist forslag på *Bjørn M Eggen*, som ble enstemmig valgt. **Det er satt av kr. 100.000 til dette arbeidet.**

Arrangør av Heiscupen 1992.

NOR -HEIS ble enstemmig valgt.

Lars B .Larson.

--Siste nytt :

NHO på

Krigsstien
Fredag 6. desember ble det holdt et møte mellom NHO og NEKF om påstått ulovlig aksjon og okkupasjon. Fra LO møtte Jan Balstad og Einar Stueland, fra NEKF kom Hans Felix, fra HMF møtte J. Walderhaug og P.A. Olausen samt Kjell Deglum. Fra arbeidsgiversiden møtte Melbye jr. og sr., J. D. Mellbye fra HLF, og Caspari, Jacobsen og Asbjørn Lien (spesialrådgiver for heis i NHO) fra NHO. Saken gjaldt ifølge brev fra NHO følgende: "Onsdag 16. oktober okkuperte 250-300 heismontører bedriften A/S Melbye Heisservice fra kl. 0700 til kl. 0830. I okkupasjonen deltok blant andre P.A. Olausen, T. Skog og P.A. Salo. Samtlige er styremedlemmer i Heismontørenes Fagforening. Ingen av dem er ansatt i A/S Melbye Heisservice. De ovennevnte tre krevet møte med de organiserte heismontører og hjelpearbeidere ved bedriften. Deretter krevet de møte med bedriftens ledelse. Under trussel om skandalisering av bedriften ble det fremsatt krav om at bedriften skulle fremlegge timelister for alle ansatte. Dersom listene ikke var Heismontørenes Fagforening i hende innen mandag 21. oktober ville nye aksjoner finne sted.

Under de foreliggende omstendigheter med flere hundre heismontører inne i bedriftens kontorer, kantine, verksted osv. følte bedriften seg tvunget til å gå med på kravet. Den angivelige "skandalen" skulle bestå i at heismontørene ved bedriften, med bedriftens vitende førte uriktige timesedler som bedriften deretter la til grunn ved oppgjøret med kunder...

....NHO ser meget alvorlig på at:

1. Heismontørene i halvannen time okkuperer to av våre medlemsbedrifter.
2. Krever møte med de organiserte på bedriften i arbeidstiden uten å ha innhentet bedriftens samtykke.
3. Krever møte med bedriftens representanter.
4. Innkaller bedriftens montører og hjelpearbeidere til møte i arbeidstiden.

Vi har tidligere i protokoll påtalt at Heismontørenes Fagforening innkaller til medlemsmøte i arbeidstiden... Vi finner det uholdbart at Heismontørenes Fagforening fortsetter denne praksis...."

Møtet konkluderte med at det ikke vil bli reist erstatningssøksmål. Det vil bli satt opp en protokoll mellom LO og NHO om at ovenstående anses som ulovlig og tariffstridig. Dessuten skal det søkes en ordlyd i protokollen som skal forhindre at slike begivenheter gjentar seg.

Norsk Elektriker og Kraftstasjonsforbund, NEKF, der også HMF er tilslutta, har over 20.000 betalende medlemmer. Og vi betaler mye, 1,2 % av bruttoinntekten går til NEKF. Mange synes dette er for mye. Da bør NEKF også vise forsiktighet i bruken av kontingentpengene.

Kameraderi-liknende forhold overfor Cinet

Det var det vårt forbundsstyremedlem, Terje Skog (TS), syntes da forbundet

Forbundet kaster 250.000 kroner ut av vinduet -

Sløsing med kontingenten!

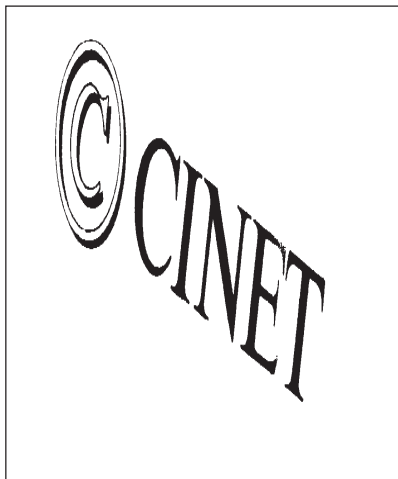
behandlet innkjøp av nytt datautstyr og -programmer til hovedkontoret på Youngstorget. Det ble reist forslag om å bevilge en beløp på ca. 650.000 kroner til dette formål. Først etter et spørsmål fra TS ble dokumentasjonen framlagt som viste at NEKF hadde fått et meget dyrt tilbud fra dataleverandøren Cinet, som også hadde bistått med selve utredningen av NEKFs edb-behov. TS oppfattet dette som et nærmest "bukken-tilhavresekken"-forhold og ba forbundet om i det minste å henvende seg til flere leverandører og få konkurrerende tilbud. Etter en avstemning der kun 4 av forbundsstyrepreressantene støttet TS syn, endte det opp med at forbundet skulle "undersøke" saken. Kort tid etter er utstyret likevel kjøpt inn til det ovennevnte beløp. Samtidig har TS skriftlig innhentet et likeverdig

tilbud som ligger ca. 40%, eller ca. 250.000 kroner lavere i pris. **Årsaken til denne sløsinga ligger i gale innkjøpsrutiner.** De aller fleste er innforstått med at man alltid må hente tilbud på større ordre. Dette burde være elementært, også for NEKF. Et interessant spørsmål i denne sammenheng er hvordan NEKF kan fortsette å ha slike rutiner til og med etter at forholdet er påtalt av et forbundsstyremedlem. Denne diskusjonen går på hvordan NEKF skal styre sin egen drift. Men NEKF er ikke en bedrift, forbundet er en fagforening og må innrette sin drift ut fra det. Herunder bør man sørge for en løpende helhetsvurdering av hvordan man bruker ressurser på en best mulig måte for medlemmene. Det bør ikke

Fortsettelse neste side...

Fortsatt fra forrige side...

handles på en slik måte at medlemmene stiller seg undrende til forbundsledelsens prioriteringer. I dette tilfellet er det nærliggende å spørre seg hva slags motiver som ligger til grunn for å betale en overpris. Hvis argumentet er at man har latt seg knytte til en bestemt leverandør, er dette et

fullstendig uholdbart argument.

For å gjøre det helt klart; vi er ikke imot at NEKF anskaffer seg det som det måtte være enighet om er nødvendig utstyr. Kritikken går utelukkende på framgangsmåten ved innkjøp og den svært uheldige taklingen av et helt korrekt spørsmål fra en forbundsstyreprerfant.

Hvis NEKF har for mye penger syns vi heller de burde sende dem til sine arbeidsløse medlemmer til jul.

Men det hadde vel vært for godt til å være sant ? Isteden har vel NEKF-toppene et forslag på bordet snart om kontingentøkning...

Kjøper aksjer for penger fra streikekassa !

Det som dessuten virkelig beviser at NEKF fullstendig har mista respekten for det vanlige medlems interesser, er at de tar 1 million fra kampfondet og kjøper aksjer i Landsbanken. Det blir sikkert lett å få ut de pengene (hvis aksjene da er noe som helst verd) når streikende elektrikere har bruk for dem, *men kanskje NEKF nedlegger streike-forbud for å unngå det problemet ?* Tja, vi får se...

Hvordan komme ut av blindveien ?

Løsningene på spørsmålet kan være mange, men en ting er sikkert:

Man må på en eller annen måte få snudd.

Det er det som er poenget, det å snu. En annen kjent regel er "det er ingen skam å snu". Vi må ut av blindveien, vi må snu i tide, det er ingen skam.

Vi må jobbe sammen, se framover, ta godt tak i de muligheter vi kan sette krefter inn på. Vi må være offensive overfor markedet vårt.

Potensialet som bransjen ikke har berørt ennå, men som kan gi oss mye arbeid må "hentes inn". Dette er betinget av samarbeid, samarbeid mellom oss i HMF og arbeidsgiverne våre.

Arbeidsgiverne må loses ut av blindveien, de må snu holdninger. Snu holdninger og fastbrente meninger som peker i retning av permitteringer og oppsigelser. Det er som kjent populært med oppsigelser i samfunnet, men denne form for populisme er foraktet hos oss.

Vi kan ikke la arbeidsgiverne våre jobbe for permitteringer og oppsigelser så lenge vi har et stort potensiale av arbeid vi ikke har behandlet seriøst. Oppsigelser og heller ikke permitteringer vil tåle dagens lys dersom arbeidsgiverne *ikke* har samarbeidet om å satse offensivt og seriøst for å unngå dette. Dette vil i klartekst si at *alle* muligheter må være prøvd i alle bedrifter før vi møter arbeidsgiverne i møter med dagsorden - permitteringer.

Det ligger en stor utfordring her for HLF, og like stor for HMF, men det store resultatet vil komme hurtigst og mest effektivt gjennom samarbeid.

HLF får utfordringen direkte, de må ut av "tenkeboksen" etter at de godt innpakket har svart *nei* tidligere på utfordringen.

Det er å håpe at arbeidsgiverne i ettertanke finner det "lurt" å både satse og samarbeide med HMF på mange områder.

HMF kan sammenlignes med en løvetann. Selvom den til og med blir asfaltert over, bryter den seg vei gjennom asfalten for å se dagens lys igjen - like frisk og godt til mote. Dette er også noe til ettertanke for arbeidsgiverne.

Allikevel er det vesentlig forskjeller mellom en løvetann og HMF, og da i styrken og forsvar.

Vi vil altså ikke la oss henge med i den populære samfunns-sykdommen - permitter og/eller si opp ansatte.

Framtiden i *våre* hender, arbeid til *alle* !

R.Larsen

Jobbhenting

Hemek og andre underleverandører

Det er ifølge ubekreftede meldinger ganske store beløp Hemek (mekanisk verksted i Oslo) fakturerer heisbransjen. De største kundene er ikke overraskende *Reber og Kone* med over 2 millioner hver. Visstnok går 80% av Hemeks ordre til heisbransjen. At bransjen har behov for et mekanisk verksted etter at de fleste har lagt ned sine egne er forståelig. Men faktum er at *Hemek, Ringsveis, Christian Smith, Kiil* og andre firma, både i Oslo og i andre større byer i stor grad benyttes til å utføre arbeid som heisfirmaene kunne brukt sine egne ansatte til å utføre, ikke minst til utskifting av dører i eldre heisanlegg. Ved en befaring i ett enkelt bygg i Oslo ble det påvist et titall dører som har blitt utskiftet uten at heismontør overhodet har deltatt i arbeidet. Det er sannsynlig at bransjen på landsbasis "gir bort" et sted mellom 10 og 20 årsverk av denne type arbeid som heismontører kunne ha utført. Antakelig tror saksbehandlere i det enkelte heisfirma at det er veldig mye billigere å bruke underleverandører, eller så står det for dårlig til med

sveisekunnskapene (o.l.) til montørene. Her må klubbene kunne gjøre noe, snarest ! Et annet element er at en del av disse og andre firma også utfører ulovlig arbeid på heiser, dvs. brudd på Kgl. Res.

Bjørn M. Eggen, klubbformann på Kone, har blitt ansvarlig for *jobbhentingsarbeidet i HMF*, og vil komme til å stå for koordinering av dette arbeidet klubbene imellom og gjennomføre det arbeidet som best kan gjøres gjennom felles tiltak, f.eks. kontakt med myndighetene, bransjens organisasjoner og forskjellige brukergrupper. Dette vil ta noe av hans tid. Mest tid vil allikevel arbeidet med å få igang jobbhintingen på de forskjellige bedriftene ta. Med tidsfrist fram til jul skal det avholdes kurs på hver enkelt klubb i praktisk jobbhinting. Arbeidet er rettet mot det enkelte medlem. Det skal i tillegg utnevnes en hovedansvarlig for jobbhinting på hver eneste klubb, som skal ha løpende kontakt med B.M.Eggen. Jevnlige plenumsdiskusjoner for "arbeidsministrene" vil bidra til å øke satsingen på jobbhinting. Det kan se ut til at hovedproblemet er lokalisert til Oslo-området, men BME vil sette igang en undersøkelse om arbeidssituasjonen på hver enkelt bedrift og dennes avdelinger for å undersøke hvor behovet er størst og prioritere jobbhintingsarbeidet deretter.

Smalheiskonsulent

HLF, heisleverandørenes landsforening, har bevilget midler til å engasjere en frittstående konsulent, *Olav Bringa* (bildet), for å få fortgang i smalheisprosjektet. Han har lang erfaring fra bl.a. Handikapforbundet, og har også ledet et ut-redningsarbeid om behovet for smalheis i Marmorberget Borettslag. Bringa vil i første rekke drive informasjonsarbeid mot offentlige myndigheter for å øke antall heiser i eksisterende og ny bebyggelse.

Som kjent står mye tilbake å ønske i det offentliges finansiering til dette formål. Senest på NBBLs kongress i Bergen i september uttrykte kommunalminister *Kjell Borgen* at det skulle satses på heis i eksisterende bebyggelse av hensyn til handikappede og eldre. Over statsbudsjettet for 1992 finnes allikevel ingen bevilgninger eller særordninger for Husbanken som støtter dette. Kommunaldepartementet (KD) er det viktigste departement i jobbhintingsammenheng generelt, og smalheisprosjektet

Ny hovedansvarlig for jobbhinting i HMF

spesielt, i og med at KD er den øverste instans for regelverket som hjemler byggeforskriftene, herunder et eventuelt krav om heis i eksisterende bebyggelse for boliger fra og med 3. etasje, slik de har i Sverige, der det nå ikke tillates at man rehabiliterer uten at det samtidig settes inn heis.

Husbanken og Oslo Kommune

Dessuten er Husbanken underlagt KD, med de muligheter det gir for å komme raskt på banen med en finansieringspakke. Det er da også særlig Husbanken som har gitt den beste støtten til **Marmorberget Borettslag** (omtalt i forrige nummer av bladet), mens både stat og kommune sitter på gjerdet, og venter på hverandre - Sosialdepartementet vil gi støtte dersom Oslo Kommune gjør det, men hittil har ikke det skjedd. Imidlertid har det nye kommunestyret (Ap+SV) etter valget i høst ennå ikke avløst den sittende byregjering (H+Frp+KrF), så det vil kanskje bli en endring i dette forholdet etter nyttår. Med andre ord ser det ut til at Oslo Kommune og Husbanken sitter med nøkkelen i smalheisprosjektet. Det er vel kjent at ihvertfall Oslo Kommune lenge har underprioritert eldreomsorgen og svake grupper som f.eks. handikappede kommer langt bak i køen når pengene skal deles ut.

Byfornyelsen

I byfornyelsen blir det *ikke* stilt krav om heis. Bevilgningsrammen for byfornyelsen er 200 millioner i utlån og 50 millioner i direkte støtte. Heisinstallasjon burde være en selvfølge i denne sammenheng.

Dessuten har KD en bevilgningsramme på 500 millioner til rehabilitering av boliger for funksjonshemmede. En god del av dette burde være øremerket heis. Noe av disse midlene går allerede i dag til heiser/stolheiser o.l. Også i forhold til rehabilitering som er på grensen til å være lønnsom, kan installering av heis øke lønnsomhetsgraden. Med heis kan det offentlige benytte deler av bygningen til kontorer og dermed bidra til et helt annet økonomisk grunnlag for byfornyelsen.

kommune ikke engang ga en verbal støtte, virker helt urimelig.

Heis er lønnsomt !

En viktig del av argumentasjonen for å installere heis i eksisterende bebyggelse er *innsparinger over helse- og sosialbudsjettet*, ved at de eldre, som selv ønsker det, og ikke er sterkt pleietrengende, kan bo lenger hjemme.

Kostnaden ved en hjemmeboende bruker av hjemmepleie er anslått til kr. **18.000** pr.år, mens en institusjonsbruker koster fra **115.000** til **400.000** pr.år. Situasjonen idag er at mange eldre som selv ønsker å bo hjemme må flytte på institusjon flere år tidligere enn nødvendig da boligen mangler heis.

I *Sverige* kom man tidlig fram til at staten måtte tre inn for å løse dette problemet og oppfylle politiske målsetninger om tilgjengelighet for handikappede. Anslagsvis **900.000** svensker er bevegelseshemmet. Man anslø at dersom to eldre kunne bo hjemme to - tre år lenger ville det dekke kostnadene til installasjon av en heis (400.000 SEK).

Det offentlige bevilget 300 millioner svenske kroner i det såkalte ROT-programmet til å utvikle enklere heiser og installasjon av disse. I 1988 hadde man brukt ca. 200 millioner og fått ca. 1.350 heiser installert. Dette tallet er nå økt til nærmere 1.800.

I Norge har man fortsatt ikke passert diskusjonsstadiet. Det er fristende å trekke paralleller til hovedflyplasssaken, som kanskje sier noe om den særnorske utredningsgleden og hand-

Fortsettelse neste side...

Marmorberget

som ble omtalt i forrige nummer av Heismontøren, har fortsatt ikke fattet vedtak om å bygge smalheiser, og det springende punkt er kostnadene i form av husleieøkning. Imidlertid har ihvertfall bransjen gjort sitt, ved at Access nå har kommet med et tilbud der selve heisen er priset til kr. 250-280.000 eks. moms. Medregnet bygningsmessige arbeider kommer entreprisen opp i drøyt en halv million før moms. Anbudsrunderen er ikke avslutta enda.

(På bildet: Dagfinn Nyborg, daglig leder på Access.)

Med et slikt prisleie burde man kunne få åpnet smalheismarkedet for fullt. Det er nok allikevel en rekke borettslag og andre boligeiere som avventer klare signaler fra regjeringen om bedre lånevilkår og direkte støtte.

For *Marmorbergets* vedkommende var det nok uventet å få avslag fra kommunen, særlig da bydelen er i en vanskelig situasjon pga. mangel på eldreboliger, og bydelsadministrasjonen har vært aktiv pådriver for å løse dette gjennom smalheiser i 50-tallsbebyggelsen, som dominerer bydelen. Blant beboerne i Marmorberget er ca. 60% (over 200 personer) over 65 år. At Oslo

Fortsatt fra forrige side...

Jobbhenting

lingslammelse. Det kan se ut som myndighetene foretrekker å holde seg på utredningsnivået enda en stund. Det er likevel verdt å merke seg at smalheis o.l. egentlig allerede er ferdig utredet, bl.a. gjennom to rapporter utarbeidet av Grete Bull for KD og Byggteknisk etat (BE).

dårligere enn forventet, med et besøkstall helt nede i 15 pr. utstillingsdag. Målgruppa er styrerepresentanter fra borettslagene og andre boligeiere i regionen. Utstillerne har nå gått sammen om å rykke inn store annonser i Adresseavisa som forhåpentligvis vil øke interessen blant publikum.

Eldrebølgen

Vi er dessuten allerede inne i "eldrebølgen". Det vil komme til å bli en stor mangel på egnede eldreboliger dersom rehabilitering og heis ikke blir prioritert nå.

Syssetting

Et annet argument for heis i eksisterende bebyggelse er at det skaper syssetting; både for heismontører og for andre grupper bygningsarbeidere. Dessuten vil en ordre på smalheis til Access gi arbeid til personalet ved fabrikken på Grinder (nær Kongsvinger).

Johansen syns TOBBs tiltak er svært positivt, og har på Kones vegne knyttet interessante kontakter.

Anmeldelse av bransjens

Harmonisering i Norden

Videre vil det være grunn til å peke på at Finland og Danmark også kommer etter foregangslandet Sverige.. Norge bør kunne gjøre mer på dette feltet, og harmonisere med de andre nordiske landene.

Fortsettelse neste side...

Utstilling i Trondheim

TOBB - Trondheim og omegn boligbyggelag arrangerer en utstilling om rehabilitering av eldre boligmasse i TOBBs lokaler i Bakke Parkeringshus hver tirsdag og onsdag kl. 14 - 19 i hele november.

Til utstillingen har TOBB invitert leverandører av ulike slag, også heisfirma representert i distriktet. Av disse er det kun Kone som har valgt å delta. Kones avdelingsleder Stig Johansen forteller at responsen har vært

Fortsatt fra forrige side...

annonsering i OBOS-blad

Det er interessant å følge utviklingen i bransjens reklameframstøt. Ingen kan være i tvil om at Melbye Heisservice A/S ønsker oppdrag fra boligkooperasjon-en. I det siste har dette firmaet kjøpt opp til en helside i OBOS-bladet. NorHeis har også gjort dette i lengre tid, men holder seg til 1/4 side. Kone derimot annonserer i OBOS-speilet; et blad som bare sendes til styremedlemmer i OBOS-borettslag, med en spalte som dekker ca. 1/4 side.

Av disse tre er det **Kone** som har den beste layout med et svært tydelig tegnsymbol for heis og servicemannen øverst i spalten; men pga. lite luft og for store/fete typer synker lesbarheten.

I så måte er **NorHeis** annonse forbillig med få, klare salgsargumenter i en luftig annonse med et sterkt dominerende logo.

Melbyes har de samme svakheter som nevnt under Kone; for lite luft/for fete typer - men samtidig mangler den et klart symbol/grafisk element. Fimalogoet gir intet grafisk uttrykk for at det her er snakk om et heisfirma.

Innholdsmessig er alle av den typen som sier noe om det enkelte firmas særfordeler, tilbud og nøkkelinformasjon.

Ingen av dem representerer en virkelig PR-kampanje, der temaet heis løftes opp og gjøres interessant.

N o r s k Heiskontroll

har den 21. oktober flyttet til nye lokaler i *Forskningsveien 3B* i Oslo. Den nye postadressen er som følger:

NHK
PB 99
Blindern
0314 Oslo

Erik Kristansen overtar frukt og tobakksforretning

Under en svær firespalters tittel "Erik kremmer" i Hamar Arbeiderblad (HA) 5. november kan man lese at heismontør og lokalpolitiker Erik Kristiansen (EK) nå har slått inn på et nytt levebrød. Han er blitt den nye innehaver av Tor Mattson Frukt og Tobakk. Det første han gjorde, var å kaste pornobladene, for som Erik sier til HA: " - Jeg vil ikke ha det sølet i hyllene. Her kommer småunger inn for å kjøpe smågodt, så blir de møtt av skrevende kjønnsorganer. Fytterakkern!" HA spør videre: " - Men Klasse-kampen har vel fått en ny kommisjonær? - Det kan du regne med."

EK har permisjon fra jobben på Access etter en periode med ryggtrøbbel. At valg av nytt yrke skulle falle på akkurat butikkdrift kom overraskende på de fleste, men så er jo EK viden kjent for nettopp evnen til å overraske. Vi får bare ønske lykke til, og venter i spenning på neste trekk fra den røde hane på Hamar...og, holdt jeg på å glemme; stikk innom Erik når du er i Hamar, du finner ham i butikken ved rådhuset.

VN Stene

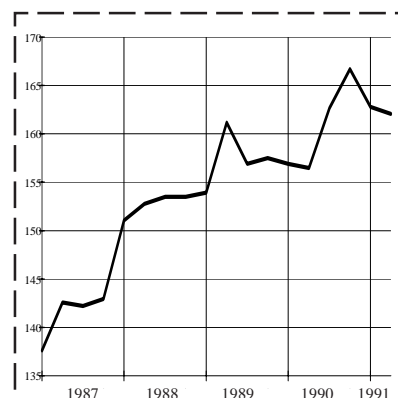
John Stene, tidligere leder i Fellesforbundet, har mistet jobben som følge av økonomiske uregelmessigheter, som har vært grundig omtalt i media.

Nå er Stene blitt ansatt i Fagbevegelsens Senter for Forskning, Utredning og Dokumentasjon (FAFO). Han har fått høytidelig tittel som "fagkonsulent i seksjonen for fagbevegelses-studier".

Klassekampen (11.11.91) skriver under vignetten "På teppet" bl.a.: "I motsetning til mange andre finner vi ikke dette det minste rart eller merkelig eller kameraderiaktig."

Rettelse

I forrige nummer av Heismontøren laget jeg en tabell over forsikringer på side 8. Meningen var at hver enkelt skulle kunne benytte den til å sjekke sin totale forsikring og eventuelt tegne ønsket tilleggsforsikring ut fra behov. Desverre snek det seg inn en feil i eksemplene "Utbetaling ved egen skade som følge av ulykke i fritid" der det for både enslig, gifte/samboende

Kolonne 6 i NHO-statistikken

Snittlønna for heisfaget har gått ned fra kr. 162,77 til kr. 162,07 pr. time fra 1. til 2. kvartal i år.

og gifte/samboende med 3 barn skulle vært kr. 527.900,- og ikke som skrevet 427.900,- Ellers var alle tallene riktige, og det er verdt å merke seg at man fortsatt er svært dårlig forsikret mot invaliditet som følge av en annen årsak enn ulykke.

Noe å tenke på fram mot årsmøtet ?

Arbeidssituasjo-

Byggemarkedet

Det er tilnærmet full stopp i boligbygginga i Oslo-området, og entreprenørene ser ingen lysning i byggemarkedet framover. Alle de store firmaene har diskusjoner igang om nye oppsigelser og permitteringer. Selmer Oslo har f.eks. redusert fra 1.100 i 1989 til 600 ansatte nå, og da har personalet som jobber på eiendoms- og salgssiden blitt tallmessig større enn de som er ute i produksjonen. Det var nylig bare 210 bygningsarbeidere igjen, men det var forventet opp under hundre permitteringer blant disse før jul. Dessuten presses prisene ned, når opptil 20 firma konkurrerer om oppdraget er mulig å få...

I Landsforeningen for bygg og anlegg (LDBA) er tallene klare; antall årsverk i bransjen har sunket fra 165.800 i 1989 til anslått 124.100 i år. For neste år ventes tallet å bli enda lavere, 121.400 årsverk. Men i 1993 venter man en svak oppgang...?!

Markedet for nye heiser

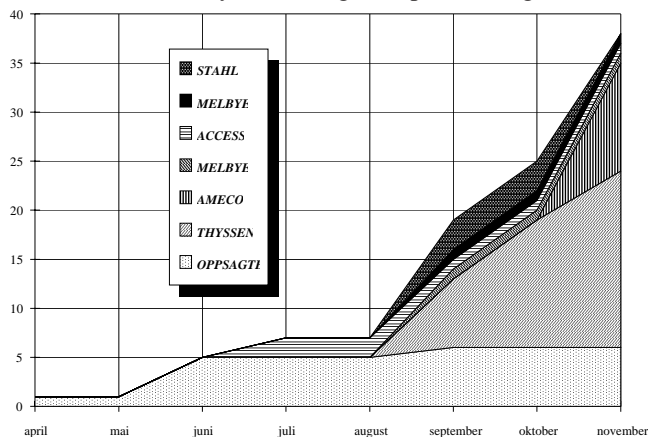
Det er nå heldigvis en klart positiv utvikling i salget av nye heiser. Et eksempel kan være Kone som i oktober måned har solgt 13 heiser og dermed har nådd budsjett. Denne trenden ser ut til å være lokalisert utenfor Oslo. De fylker der salget nå har tatt seg best opp varierer fra

firma til firma, men Trøndelagsområdet ser ut til å være det største vekstsentrum. Trenden er likevel tilstede over hele landet.

Noe av årsaken til at Oslo henger etter, med svært få bestillinger av nye heiser, finner vi i mangelen på større byggeprosjekter. Disse har stoppet helt eller delvis opp fordi finansieringen ikke har vært sikret. I mange tilfeller er det kriserammede banker som har trukket seg ut. Et eksempel på det er Kredittkassas nybygg på Majorstua. Etter at bygget nå delvis er kommet opp i to etasjer over gateplan er det fortsatt usikkert hva det skal brukes til, og nye interessenter er inne i bildet. Det ser ut til at boligdelen kan bli realisert. Foreløpig er det derfor umulig å si noe om antallet heiser i bygget. To andre prosjekter som også er usikre er World Trade Center og Schibstedkonsernets nybygg, begge på Dittenkvartalet i Oslo sentrum. World Trade Center vil trolig ha behov for 14 heiser pluss noen rulletrapper.

Thyssen

Klubben arbeider for å løse sysselsettingsproblemerne bl.a. ved å sette igang jobbheftingsprosjekter, og dette har begynt å gi resultater. Salget av nyanlegg har gått noe opp, og arbeidsmengden på service er økende. Allikevel må klubben fortsatt regne med å ha en del permitteringer. 20 mann vil være permittert i tiden fram mot jul. En selger har sluttet. I februar/mars ser det mye lysere ut. Thyssen har en del anlegg i perioden mars - sommeren, som tilsier svært få eller ingen permitteringer. 2 mann er fortsatt utleid til NorHeis ut året. 3 sykemeldte går nå på attføring.

Permitterte heismontører klubbvis og helt arbeidsløse (hele bransjen)

Det som derimot er klart er at Statens Bygge og Eiendomsetat vil bygge nytt Tinghus i Oslo på Dittenkvartalet. Stahl Heiser har fått kontrakten på de 6 heisene, hvorav to er panoramaheiser. Disse vil ha 7-8 stopp og montasjestart vil trolig bli i årsskiftet 92/93. Stahl var lavest i pris i anbudsrunden, og vil med sin hjemmeproduksjon på fabrikken i Bergen ha et tilleggsargument overfor statlige byggeprosjekter med betydelig større sysselsettingseffekt i Norge i forhold til konkurrentene som kjøper praktisk talt ferdige heiser fra utlandet. Ett unntak i så måte er Access med sin produksjon på Grinder.

Stahl har forøvrig hatt et godt år bak seg på salgssiden, og har trolig allerede sikret at omsetningen for 1992 når budsjett. Omsetningen i 1991 ventes å passere 80 millioner. Med en suksessrate på 25% har Stahl klart økt sin markedsandel i landet som helhet, og arbeidsmengden er god med unntak av Oslo og Bergen.

Et annet større byggeprosjekt det har vært mye snakk om i Oslo er oppførelsen av et nytt Rikshospital. Dette er foreslått lagt til Gaustadområdet, der en skrånende tomt vil innebære store vertikale transportbehov. Imidlertid har Oslo kommune og andre ønsket en alternativ utbygging av Ullevål istedenfor. Men om det i det hele tatt blir noe av, er det trolig at det nye Rikshospitalet vil ha behov for mellom 20 og 30 heiser. I tillegg er det større byggeprosjekter på Ullevål sykehus, der også heiser vil bli prosjektert.

Østfold er et annet vekstsentrum. Den største enkeltkontrakt for heis som er tegnet for neste år gikk til Kone, som har solgt 3 heiser med 10 tonns løfteevne og over 20 meter

Stahl

Klubben i Bergen vedtok på dagmøte 16.9 enstemmig å kreve at bedriften skulle framlegge en avspasingsplan med sikte på å utvikle 1.200 timer avspasering innen 1/1 '92. Videre at bedriften skulle opprette ansettelsesavtale med de tre lærlingene som fikk varslet oppsigelse mens de gikk i læra i 1989. Videre krevde klubben at alle henvendelser om arbeidssituasjonen tas opp med klubbstyret og ikke med enkeltpersoner, samt at verkstedsarbeiderne ikke skulle ta oppdrag som direkte er relatert til heismontørarbeid.

Den 7. november aksepterte bedriften klubbens krav, og avspasering er iverksatt. Etter dette er også alle oppsagte (fra 1989) igjen i fast arbeid, enten på Stahl, andre heisfirma eller i annet arbeid.

Vi gratulerer klubben med det solidariske initiativ, og vil poengtere at det inntrufne betyr mye når andre klubber tar opp kampen mot oppsigelser.

Ettersom jobbenting er iferd med å bli realisert også på Stahl Oslo, og kontrakten om det nye Tinghuset (omtalt annet sted) styrker avdelingens økonomiske grunnlag, ser vi absolutt ingen grunn til at bedriften ikke skulle kunne ta tilbake de oppsagte også i Oslo, som fortsatt ønsker å arbeide i bedriften. I det minste må man kunne trekke oppsigelsen av lærlingen som nå er igang med prøveanlegget. Klubben i Bergen og klubben i Oslo har etter den siste tids utvikling en annen realitet å forholde seg til enn det som var tilfellet for et drøyt halvt år siden, da oppsigelsene i Oslo kom.

Sanne

Bedriften har pr. dags dato 7 ansatte i Oslo, hvorav en er fast på kontoret. En mann er sagt opp med virkning fra årsskiftet. Det er overraskende at bedriften ikke heller har valgt permitteringer istedet.

I øyeblikket ser det ut som bedriften vil ha for lite arbeid i 1992, men arbeidende avdelingsleder Jan Hottran håper salget vil ta seg opp. Det er særlig kommunene som er Sanne's viktigste kunder. Hittil i år har Sanne i Oslo montert 12 Kalea plattformheiser i tillegg til reparasjonsarbeid og vedlikehold av 28 heiser på Aker sykehus og 61 heiser på Rikshospitalet. Dersom det offentlige gjennomfører en bebudet økning i bruk av midler for bl.a. handikappede til plattformheiser, og bestillingene kommer raskt inn, vil Sanne kunne trekke tilbake oppsigelsen. Likeledes er det idag et mye større behov for modernisering og vedlikehold av heisene på særlig Rikshospitalet, men sykehusets økonomi er anstrengt, og man avventer avgjørelsen om utbygging av nytt sykehus før større arbeider igangsettes. Det er også grunn til å påpeke at den kommunale heiskontrollen ofte gir anbefalinger om utbedringer istedet for klare, direkte påbud. Dermed faller det lettere for sykehusene å unngå utbedringene år etter år.

Access

I forrige nummer av Heismontøren meldte vi om en oppsagt hjelper i Trondheim og en permittert hjelper i Hamar.

Ameco

Det meldes fra klubben at salget har gått noe opp, noe som gir et positivt innspill i en ellers vanskelig periode preget av store forestående permitteringer. Pr. 27. november vil 11 mann i Oslo være permittert. Bedriften har også forsøkt å permittere en sykemeldt, men klubben har oversendt en tvisteprotokoll til LO, og vedkommende er fortsatt på full sykelønn. De 6 hjelpere og 5 montører som er permittert, skal være permittert for 20 uker. De første permitteringen ble gjort gjeldende fra ca. 30/10, med nye permitteringskull den 6., 13., 20. og 27. november.

Klubben ønsker ikke å si noe mer bestemt om situasjonen videre etter den 20. november, men det er kjent at bedriften sliter med en anslått overkapasitet på opp mot 50% i perioder av 1992, og harde krav om økonomiske resultater. For det sistes vedkommende kan det nå ha kommet en lysning i bildet etter at de andre divisjonene i Ameco har hatt positiv utvikling...

Reber

Siden forrige nummer av Heismontøren har klubbtiltitsvalgte gjennomført en rundreise til alle avdelinger. Under denne turneen har blant annet jobbsituasjonen vært diskutert. Det kan slås fast at det ihvertfall ikke vil være grunnlag for permitteringer i første kvartal neste år. Stort sett er det mye å gjøre. Særlig er det avdelingene i Drammen og Trondheim som har stort behov for arbeidskraft. I Drammen vil det trolig være snakk om opptil 5 mann ekstra fram til sommeren 1993. I Trondheim kan det være aktuelt å øke bemanningen med inntil 4 mann. Både i Bodø og Hed/Opp er det behov for 2 mann, mens Tromsø og Narvik trenger en mann ekstra hver. Stavanger og Oslo er fortsatt de avdelingene der det er minst arbeid. Den nye bilavtalen forhandles i hver enkelt avdeling, og skal være klar innen årsskiftet. Ordningen skal gjøre det mer attraktivt å kjøre privatbil. Brukere av nåværende firmabiler har fått tilbud om overtagelse til gunstig pris. Bedriften vil dessuten tilby alle montører kassevogner av merket Ford Transit/Chevrolet Astro (verkstedvogner), med 3 seter. Det er meningen at disse bilene ikke skal benyttes privat.

Kone

På Kone har 4 mann i Oslo hatt permitteringsvarsel siden 7/10. Disse er trukket tilbake i brev fra bedriften i begynnelsen av desember. Det er lite sannsynlig med permitteringer før neste år. Bedriften har fortsatt lite arbeid på nyanleggs- og ombygningssiden i Oslo, mens salget rundt om i landet har tatt seg opp. Arbeidsmengden på service har gått opp. Avdelingen i Trondheim har stort behov for arbeidskraft, og for tiden har to montører fra Oslo jobbet på anlegg der. Klubben krever fortsatt at den oppsagte montøren i Bodø skal bli tatt inn i arbeid igjen.

Sistnevnte er nå tilbake i jobb. Dette betyr at bedriften i løpet av året har redusert bemanningen med 2 mann. Totalt sysselsetter bedriften 44 personer i tillegg til de 10 ansatte ved fabrikkene på Grinder, som produserer smalheiser.

Heiscupen '91

som ble arrangert 19.oktober i Oslo ga følgende resultatliste:

1. **Thyssen**
2. **Reber Vennesla**
3. **NorHeis**
4. **Kone 1**
5. **Reber 2**
6. **Reber 1**
7. **Thyssen 2**
8. **Ameco 1**
9. **Kone elite**
10. **Stahl**
11. **Trønderheis**
12. **Vestfold/Telemark**
13. **Ameco 2**
14. **Access**
15. **Las Pampas**

Følgende premier ble utdelt:

Beste keeper:

Terje Skog
(Reber 1)

Beste måljeger:

Anders Flagstad
(Reber Vennesla)

Beste kjemper:

Roy Syrdal
(Vestfold/Telemark)

Beste publikum:

Ameco

Ellers rapporterer arrangøren, Thyssen, at erfaringene med innendørsbane var svært positive. Det ble spilt 5-manns-fotball på 3 baner samtidig i Ekeberghallen.

Arrangementet gikk med et lite overskudd. Banketten ble avlyst da nesten ingen hadde meldt seg på.

Gufs fra 30-åra

- lesestoff for tillitsvalgte-

De siste ukene har vært fulle av angrep mot arbeidsløse, sosialklienter og fagorganiserte. I en situasjon der stadig flere klubber presses med oppsigelse dersom de ikke godtar lønnsnedgang, seiler Arbeiderpartiet og spesielt familien på Stovner (Tove Strand og ektemaken Rune Gerhardsen) opp med nye og stadig hardere angrep. At dette ikke har slått godt an i fagbevegelsen ser ikke ut til å svekke parets iver etter å innføre "anti-snellismen". At de er handlekraftige mennesker er helt klart - *det blir ikke bare med snakk fra den kanten*. Allerede torsdag 14. november ble det i Odelstinget vedtatt en ny sosiallov som i praksis åpner for at sosialklienter kan nektes stønad hvis de sier nei til arbeidsoppgaver myndighetene pålegger dem. Kommende byrådsjef Rune G. har med støtte fra SV allerede annonsert "tvangsarbeid" for sosialklienter i Oslo. *Hva blir det neste, Rune ?* Får vi rasjoneringslapper til mat så vi slipper å kjøpe øl for trygdepengene? Det er en farlig vei Arbeiderpartiet er inne på, den har dype røtter i den politikk Bondepartiet kjørte på 30-tallet, noe som helt fram til 80-tallet ble holdt fram som skremmebilde på hva borgerlig styre ville innebære.

Jobb under tarifflønn eller bli arbeidsledig...

Dette skjer samtidig som hustru Tove S.G. i begynnelsen av november støtter opp om et C.I.Hagen-stormløp mot tarifflønn med utgangspunkt i en kiosk, "Go'biten" i Lillesand på Sørlandet. Denne skulle visstnok ha så dårlig inntjening at de ansatte fikk valget mellom en lønn ca. 25% under tariffen eller oppsigelse. At kioskinnehaveren beviselig hadde bedre økonomi enn han ga uttrykk for, spilte liten rolle, og det ble selvfølgelig heller ikke stilt noe krav om at kioskeieren skulle kreve reduksjoner i andre utgifter knyttet til driften, f.eks. leieavtalen på kioskbrakkene. Et annet forhold er at vedkommende kioskeier har en heller slett fortid. Ifølge Klassekampen har han tidligere trukket forskuddsskatt

for ansatte uten å betale skatten inn til kassen.

At slike angrep betyr enormt mye for den organiserte fagbevegelsen burde Tove S.G. ha evne til å forstå. Det som derimot ikke er til å begripe er hvor det blir av LO. Situasjonen er ganske alvorlig når det måtte et så dristig utspill til før LO våknet opp og satte stopp. Sannheten er at liknende problemer er dagligdags i arbeidslivet, og LO gjør svært lite med det. Mye avhenger av de lokale klubber og fagforeninger og deres tillitsvalgte.

LOs byråkrati handlingslammet overfor krisetidens problemer ?

Det jeg mener er at LO mer og mer likner et rent kontor som tar seg av korrespondanse, kontingenter, forsikringer, kurs, juss og så videre. Det er også viktige oppgaver. Men burde ikke Landsorganisasjonen snart begynne å engasjere seg mer i handling utenfor de trygge veggene i Folkets Hus ? Det hjelper lite å fortelle om handlingsplaner når all praktisk erfaring sier at LOs taktikk ikke fører fram. Hvor mange arbeidere har LO reddet fra ledighet ? Hvor mye mer skal vi miste før det skjer noe ? Skal en følge den logiske konsekvens av Gerhardsen-paret og Arbeiderpartiets løp ender det med at nye grupper arbeidstakere dyttes ut i arbeidsløshet av "tvangs-arbeidende" arbeidsløse/sosialklienter. Typiske jobber for disse er oppussing, les bygningsmessig/anleggsarbeid. Sånn at **enda** flere bygningsarbeidere kan stille på arbeidskontoret og i neste omgang bli tvunget til å utføre arbeid til en så billig penge at enda flere mister jobben. Sett fra kommunen/statens side må dette være et glimrende system; de får gjort *en hel masse nyttige ting* man aldri hadde fått gjort ellers. Og det er bra, for med enda flere arbeidsløse blir det mindre skat-

Fortsettelse neste side...

Fortsatt fra forrige side...

tepenger inn i kommunekassa. Sett fra byggebransjens side er dette nok en milepæl på vei mot stupet, en bransje som ligger nede med knekt ryggrad. Fortsetter dette, kan det bli snart bare kontraktører og korttidsansatte som er igjen i de vanlige byggfagene. Altså har vi en situasjon i dag, hvor Arbeiderpartiets politikk blir stadig mer arbeiderfiendtlig, og begynner til forveksling å likne på høyrekraftenes politikk i 30-åra. Samtidig kan det være interessant å se hvordan LO dengang taklet krav om lønnsnedgang mens det var massearbeidsløshet.

Jeg siterer her fra et intervju i Klassekampen 16. november med **historikeren Harald Berntsen**: "I mellomkrigstiden var det en helt klar politikk ikke å akseptere betaling under minstelønn. Foreninger som godtok dette, ble faktisk ekskludert fra LO. Eksempler på dette finner vi fra Hommelvig Brug i Sør-Trøndelag hvor foreningen gikk med på lønnsnedslag. Men Høyve-riforbundet ville ikke under noen omstendigheter gå med på dette selv om forbundet skjønte at det var svært vanskelig for de lokale tillitsvalgte å stå mot presset fra arbeidsgiverne. Men av hensyn til de kollektive lønnsavtalene lukket ikke forbundet øynene for dette, de sa klart nei, noe annet ville bety å ødelegge grunnlaget for en fagorganisasjon, mente de dengang. - Berntsen understreker at denne harde linja fra fagbevegelsen ikke førte til masseuttmeldelser, tvertimot førte den til en storoffensiv fra LOs side."

1990-åra og historiske paralleller

"En hovedsak for de borgerlige partiene i mellomkrigstida var å hindre det de kalte "fagforeningstyranniet". Målet er det samme i dag, selv om det ikke sies åpent. Også den gang ble lønnskostnadene brukt som årsak til den økonomiske krisa. I dag kan Carl I. Hagen med rette trykke ekteparet Gerhardsen til sitt bryst, med sine uttalelser om lønnskutt og sosialtrygdede legger de forholdene til rette for Hagen og andre som ønsker å legge fagbevegelsen død, - sier Berntsen og trekker opp et eksempel fra 30-åra: "Carl I. Hagen forsvarer den enkelte arbeidsgivers rett til å betale den lønn han ønsker, uansett hva tariffen sier. Dette er helt på linje med den "brune motstanden" i mellomkrigstida. Hagen hadde sin meningsfelle i direktør Knudzen ved Sydvaranger gruver i 1927 da

FRA DEN STORE VERDEN...

...ifølge **New York Times** 2. juli 1989 var verdensmarkedet for nye heiser og rulletrapper på 6 milliarder US \$, tilsvarende rundt 40 milliarder norske kroner. Av dette hadde Otis 22%, Schindler 10%, Mitsubishi og Kone 7% hver, Hitachi 5%, Dover 4% og øvrige 45%...

...ifølge **IUEC**, vår kanadiske søsterfagforening, er heiser verdens sikreste og største transportmiddel, med en ulykke pr. 60 millioner reiser, og et så stort samlet antall reiser at det hver 13. dag tilsvarer jordas befolkning...

...Italia: **Elevator World** skriver i september 1989 at markedet har tatt seg voldsomt opp etter svakt salg helt siden 1972. Årsaken til det økte volum ligger i store offentlige byggeaktiviteter, modernisering av heiser fra byggeboomen på 50' og 60'-tallet, nye krav om heiser i bygg over 3 etasjer og at nye forskrifter har blitt gjort gjeldende for eksisterende heiser. Samlet har Italia 550.000 heiser, som utgjør et servicemarked på 3 milliarder norske kroner. Nyanleggsmarkedet er på 12.000 enheter til en samlet verdi av ca. 1,8 milliarder kroner, fordelt med 2/3 på nybygg og 1/3 på rehabilitering av eksisterende bebyggelse. De største firma er Kone, som gjennom FIAM og SABIEM solgte 3.600 nye heiser, Otis, som gjennom CEAM, Falconi, Stigler solgte 2.800 heiser og Schindler som solgte 850. Resten, ca. 40% av nyanleggsmarkedet, er fordelt mellom 1.300 små/mellomstore heisleverandører...

...Tyskland: **Elevator World** melder i august 1991 at markedet for nye heiser gikk opp med 9% til 13.100 enheter, mens verdien gikk opp med 17% til 590 millioner US \$, tilsvarende 3,8 milliarder norske

kroner. Prisen pr. heis anslås til 45.000 US \$, tilsvarende 290.000 norske kroner...

...USA: Fram til 1961 var det satt opp ca. 200.000 heiser, stort sett tauheiser. Fra 1961 til 1987 ble det montert 246.000 heiser, derav 130.000 hydrauliske...

...USA: Som nevnt i artikkelen om Canada (side 18) er International Union of Elevator Constructors (IUEC) den viktigste og største fagforening for heismontører (det er ikke umulig at det kan være enda flere medlemmer i f.eks. en sovjetisk fagforening). I USA er det 22.000 medlemmer, og ca. 5.000 uorganiserte heismontører. IUEC i USA har ikke sikre tall på arbeidsløse heismontører, men anslår at arbeidsmengden for IUEC-medlemmer har gått ned fra 42 til 39 millioner timeverk, en nedgang på 7% det siste året. Nybyggingen har gått mest ned, med ca. 20% i landsgjennomsnitt. For neste år ventes en fortsatt nedgang. Det er ifølge IUEC praktisk talt umulig å få jobb i et amerikansk heisfirma. Lønna varierer fra område til område; fra 14 \$ i sydstatene til 34 \$ i San Fransisco. Gjennomsnittslønna er 19 \$. I tillegg til lønna utgjør frynsegodene et tillegg pr. time på ca. 6 \$. Med andre ord varierer lønna inkl. frynsegoder fra ca. 128 - 256 norske kroner, mens gjennomsnittet er på 160,-, omregnet etter dagens kurs på ca. 6,40. Redaksjonen vil antakelig komme tilbake med mere stoff fra USA i et senere nummer. (Jan Leirvåg, vår utenrikskorrespondent og foreningens glimrende reisefører, er blitt artikkelen forelagt for godkjenning, noe han motstridende gjorde, da han følte seg noe tilstidsatt all den tid det jo er han som skriver såne artikler i denne avisa. Imidlertid beklager redaksjonen dette, og samtidig våre økonomiske rammer, som desverre forhindrer oss i å yte JL den støtten han trenger, og vi kan bare gjenta Jans oppfordring fra forrige nummer: Send økonomiske bidrag til JLs reisekasse, helst før jul, så vi kan få sendt medarbeideren vår ut i verden på jakt etter nye, spennende opplevelser. Herunder medtatt en godt planlagt reportasjereise til USA, og IUECs hovedkontor der. Det hadde vel vært noe!)

VN

"Kirkeneskonflikten" startet. Knudzen sa opp samtlige arbeidere og tok dem inn igjen på enkeltmannskontrakter, de som nektet måtte pent finne seg i å forlate jobb og hus som også var eid av bedriften. Knudzen tok knekken på fagorganisasjonene, i fortvilelse gikk arbeiderne inn på

Fellesnordisk arbeidsmarked for heis ?

Norge, Norden og Europa opplever forandringer i et forrykende tempo. Det blir stadig vanskeligere å holde oversikten over begivenhetenes gang. De følgende 4 sider er ment som et forsøk på å oppsummere utviklingen hittil, og hvilke konsekvenser vi kan regne med for heisfaget, sånn som situasjonen er idag. Det er særlig oppmykning av Kgl. Res. og åpningen for nordiske heismontører som er aktuell, men det er minst like viktig å se dette i sammenheng med hva som skjer med EØS og EF, både for oss og de andre nordiske land.

På bildet f.v.: Jan Eriksson (El-ettan, Sverige), Hartvig Lund (Elevatormontørenes Bransjeklubb, Danmark), Peter Fliegel (Elektrikerforbundet, Danmark) og John Walderhaug (HMF).

Nordisk konferanse

Som kjent har HMF lenge arbeidet for å få til en nordisk konferanse med fagorganisasjoner som organiserer heis. Invitasjoner er sendt alle de nordiske land. Fra Island og Finland har vi ikke mottatt noe svar, mens Sverige og Danmark har meldt seg på.

Det ble holdt et formøte i Oslo 30. oktober. Fra Sverige kom **Jan Eriksson**, leder i El-ettan, elektrikerforbundets avdeling Stockholm. Fra Danmark kom **Peter Fliegel**, leder for elektrikerforbundets Københavnavdeling samt **Hartvig Lund**, leder i elevatormontørenes Bransjeklubb og fellestillitsmann i Kone, Danmark.

Konklusjonen fra dette møtet er at det skal avholdes en konferanse 10. - 12. mai 1992 i Oslo, med HMF som vertskap. Det vil bli tre hovedsaker; organisasjonsforhold, lønns- og arbeidsvilkår og arbeidsmiljø for heismontører, samt krav til fagutdanning for "nordisk heismontør". Det er særlig denne siste saken som kan være av-

gjørende for fagets framtid, også her i Norge.

Kong. Res. pkt. 8.4.

I prinsippet er det allerede etablert et fellesnordisk arbeidsmarked, men det har vært unntak for elektrofagene. For heismontører i Norge har dette vært hjemlet i **Kongelig Res. pkt. 8.4.**, der det bl.a. står: "*For tiden har Danmark, Finland og Island ikke etablert en ordning med fagbrev/sertifikat for fagarbeidere på heisanlegg. Inntil slik ordning kommer i stand, må fagarbeidere fra disse alnd tilfredsstille de i bilag VII fastsatte krav til teoretisk og praktisk utdanning, og bestå fagprøve. For svenske heismonører gjelder at de må ha læretidsbevis (sertifikat) som heismontør fra Elfackets centrala yrkesnämnd og ytterligere 3 års praksis i montasje av heisanlegg for å kunne arbeide selvstendig.*"

Både i forbindelse med **Clemetrappen**, og i andre sammenhenger har det vært foreslått å **stryke** pkt. 8.4. Utenlandske heismontører skulle stå fritt til å jobbe i Norge uten å tilfreds-

stille de norske krav til fagutdanning. I praksis skulle det ikke være nødvendig å avlegge norsk fagprøve. (Hadde Sverige hatt fagbeskyttelse mot utenlandske heismontører, hadde det ikke vært så lett å leie ut montører dit på senvinteren i år. Et viktig poeng når man snakker om endringer i Kong. Res.)

Nytt Kongelig Res.-utvalg

Som kjent fikk vi regjeringsskifte høsten 1990. Clemetrappen ble så av den nye regjering overført til **Kommunaldepartementet**. Videre ble det tilslutt enighet om å opprette et helt nytt utvalg som skulle se på Kong. Res. for hele elektrobransjen, det såkalte **EKO-utvalget**. Clemetrappen ble vurdert, og lagt til side. Utvalget ser ut til å gå inn for å beholde Kong. Res. med en del forandringer. **Spesielt vil det åpnes for at nordiske elektrikere og heismon-tører kan ta arbeid i Norge uten å avlegge ny fagprøve**, så lenge de har den nødvendige kompetanse. En slik reform er avhengig av at det kan oppnås en harmonisering av regelverket mellom de nordiske land, og *i praksis inne-*

Konsernfaglig samarbeid

For øvrig kan det nevnes at nevnte Nordisk Konferanse ikke er det første forsøk på å få igang et samarbeid på tvers av landegrensene i heisfaget. Koneklubben i Norge avholdt en nordisk konsernfaglig konferanse i mai 1989. Intensjonen om at dette skulle lede til et fremtidig formalisert samarbeid ble desverre ikke innfridd, noe som i stor grad skyldtes manglende økonomisk fundament. Konsernet var overhodet ikke villig til å bidra.

Imidlertid har klubben ved Kone ved klubbformann Bjørn M. Eggen blitt invitert til å delta på en europeisk konsern-faglig konferanse 13-15. desember i Danmark. Det vil være ca. 30 tilsammen deltakere tilstede fra arbeidstakerorganisasjonene i Finland, Sverige, Norge, Danmark, Tyskland, Østerrike, Holland, Belgia, Frankrike, Italia, Storbritannia og den europeiske metallarbeider-føderasjonen (EMF) i Brussel. Det er EMF som står som offisiell arrangør og som dekker kostnadene. Hensikten med møtet er å diskutere og forberede et framtidig samarbeid mellom de nevnte arbeidstakerorganisasjonene. Vi kommer tilbake til saken i et senere nummer av avisa.

VN

bærer dette at EF kommer inn i bildet. Jeg finner det derfor riktig å ta med noe om EØS og EF her.

EØS-avtalen

Alle de nordiske land, unntatt Danmark som er medlem av EF, har hatt EØS-forhandlinger. Hvilken betydning den eventuelle EØS-avtalen vil få for elektrofagene og heisfaget er ikke avklart. Avtalen skulle ha foreligget oversatt til norsk den 20. november. Imidlertid er denne datoen blitt forskjøvet etter at undertegningen av avtalen er utsatt på ubestemt tid. Tidligst på EFs toppmøte 9. og 10. desember kan man vente seg en avklaring. Men ifølge den nå foreldede timeplanen til LO skulle den 9. januar 1992 avtaleutkastet førstegangs-behandles i LOs sekretariat, og 14. januar ville NEKF avholde landsstyremøte for å behandle avtalen. Målet er i alle fall å takte LOs handling mot arbeidet med en stortingsproposisjon.

Det tidligere nevnte EKO - utvalget har også vært på besøk i Berlin og Brussel, og signalene fra EF er at nasjonale krav til kompetanse på fagarbeidere kan aksepteres dersom de ikke diskriminerer utenlandske fagarbeidere. *Problemet vil med andre ord igjen være å "harmonisere" regelverket. Altså ser det ut som at en første åpning av arbeidsmarkedet mot Norden i realiteten innebærer en full Europa-harmonisering.*

EØS = EF ?

Dette kan i dagens situasjon være en ganske alvorlig trussel mot våre avtaler, arbeidsforhold og lønninger. Norge står jo overfor valget om å fortsette uten EØS, med EØS, eller mot et fullt medlemskap i EF. Det er idag stort sett bare ledelsen i KrF og EF-motstanderne i Arbeiderpartiet som for alvor tror på EØS-avtalen som et selvstendig

alternativ. De fleste andre betrakter avtalen som et skritt på veien til fullt medlemskap. Også i Sverige er dette standpunktet helt klart uttalt, og forsterkes av den svenske re-gjeringens søknad om medlemskap. EØS-avtalen vil gjøre Sverige til økonomisk medlem av EFs indre marked fra 1. januar 1993 når markeds-direktivene skal være klare i følge EFs timeplan.

Sosial dumping

Det har inntil nylig vært vanskelig å skaffe dekkende informasjon om innholdet i EØS-avtalen. Men et av de viktigste spørsmålene for vår faggruppe er om det vil være fritt fram i heisbransjen. Kan en utenlandsk entreprenør selge et storbygg inklusiv heiser og utenlandske heismontører? Et argument som ofte benyttes av EØS-tilhengere er det såkalte vern mot sosial dumping. Det har vært hevdet at EØS-regelverket på enkelte områder vil sikre at innleide arbeidere jobber på samme vilkår som vertslandets ansatte.

Blant annet gjelder dette lovbestemte forhold som maksimal tillatt daglig arbeidstid, helgearbeid osv. Men de tariffestede lønnsvilkår er ikke automatisk overførbare på innleid arbeidskraft. I de land der man har en lovfestet minstelønn vil ikke innleid arbeidskraft kunne jobbe på dårligere lønn. Men i Norge har vi ikke lovfestede minstelønnsgarantier. Slike spørsmål er nå oppe til behandling i Kommunaldepartementet, og LO jobber for å få tarifflønn som gjeldende minstelønn. Men utfallet av dette er det ingen som kan si noe sikkert om i dag. Dermed er spørsmålet om såkalt sosial dumping ikke løst i EØS-avtalen.

Nytt EF-direktiv om korttidskontrakter

Det er også kjent at EF arbeider med et direktiv som gjør unntak fra hovedregelen om å følge vertskapets lønns- og arbeidsvilkår. Dette unntaket skal gjelde for såkalte korttidskontrakter med varighet opp til 3 måneder. Dersom dette direktivet blir satt ut i livet i EF, vil det også komme opp i EØS-området, der EF og EFTA sammen skal vedta endringer i avtalens innhold. I praksis vil EFTA-landene måtte akseptere EFs vedtak. Der det er tvil om fortolkelsen av regelverket innen EØS-området, vil EØS-domstolen avgjøre tvister. Innen EF har man allerede hatt en slik sak; den såkalte *Rush-Portuguese*-dommen fra mai 1990. Denne endte med at det portugisiske entreprenørfirmaet fikk medhold i at det kunne ta med seg sitt eget lands arbeidere på kortvarig oppdrag i et annet medlemsland uten å betale vertslandets minstelønn. I dette tilfellet var det snakk om at arbeidsgiveren ville betale bygningsarbeiderne sine en lønn på kr. 24,- pr. time (Jeg

Fortsettelse neste side...

Fortsatt fra forrige side...

juger ikke!). Arbeidsrettens formann, Erik Hivju, sier til Klassekampen 31. oktober at "...slik vårt system fungerer, kan Rush sende sine arbeidere hit og lønne dem etter portugisiske tariffier..." Hivju sier videre at norsk arbeidsrett må endres dersom EØS-avtalen skal følges. Visstnok er det liknende problemstillinger i Sverige og Danmark med hensyn til lovbestemmelser om minstelønn, mens Finland til en viss grad skal ha slike lovbestemmelser.

Lønnssystemutvalget

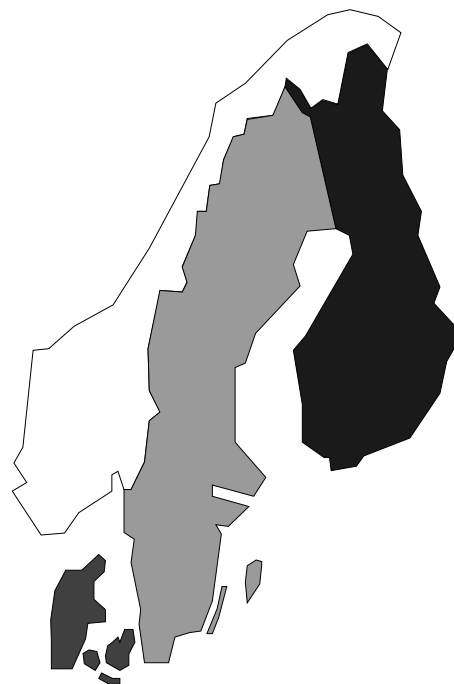
I denne sammenheng vil det være svært interessant å følge med på hva det såkalte lønssystemutvalget i **NEKF** vil komme fram til. **NELFO**, elektrobransjens arbeidsgiverforening, har antydnet at de ønsker en minstelønnsordning på kr. **88,-** samt individuelle "tryne"-tillegg. Dette kan dukke opp som HLFs strategi allerede på neste års tarifforhandlinger. HMF er representert i lønssystemutvalget med Lars Larson. Dersom Rush-Portuguese-dommen skal legges til grunn, spiller det allikevel liten rolle hva minstelønns-garantien er. For heisanlegg kan tremåneders-grensen være lang nok til å dekke en stor andel av nyanleggs-markedet.

Emerson/Cecchini-rapporten

Et annet og dystre element i EØS-avtalen er konsekvensene for sysselsettingen. Ifølge EFs egen rapport, den såkalte **Emerson/Cecchini**-rapporten, har man beregnet omstillingseffekten av en EØS-avtale til å gi en arbeidsløshet i Norge på ca. **en halv million**.

Avslutningsvis passer det godt å sitere **Hermod Skånland**, Norges Bank-sjef: "Det er slutt på den tida da Staten styrer sysselsettinga". Hva skal vi med EF-direktiver når vi har sånne direktører i vårt eget land ?

Situasjonen i de nordiske land

SVERIGE

Ifølge den svenske **arbeidsmarknadsstyrelsens** (AMS) siste prognoser ser det stygt ut for svenske arbeidstakere neste år. AMS spår at innen neste sommer vil arbeidsledigheten være oppe i over 350.000, inklusive de som er på arbeidsmarkedstiltak. Dette tilsvarer 7,5 % av arbeidsstyrken.

I dag er det "bare" 125.000 helt uten arbeid. Den forventede økning innebærer at arbeidsledigheten blir den verste siden krisa i 30-åra. AMS forventer en ungdomsarbeidsløshet på 10% neste år.

AMS oppgir de samme forklaringer på krisa som de vi finner her hjemme, nemlig overetableringer innen næringslivet, planløse investeringer, og overproduksjon i forhold til hjemmemarkedet. I tillegg kommer de kraftige fall i eiendomsverdier, som fører til enorme tap på lån i bankene.

Bygningsindustrien er en av de bransjer som er hardest rammet av krisa, og i svensk TV 11. november anslås 50.000 arbeidsledige i byggebransjen i løpet av vinteren. I oktober var det 13% ledighet i bryggebransjen.

Som her har staten kjørt en hard innstrammingspolitikk som forverrer situasjonen, og i tillegg er det svenske bankvesen hardere rammet enn det norske av krisen. Dette fører til at det er svært vanskelig å skaffe kapital til kriserammede bedrifter.

Enkelte økonomer motsier AMS kriseforklaring, og henviser til en kraftig reduksjon i vanlige folks kjøpekraft gjennom det siste tiåret som en hovedårsak til krisa. Krisa er en konsekvens av den svenske stats økonomiske politikk, ikke overproduksjon, hevdes det.

Heisbransjen

Markedet for nye heiser er kraftig redusert, fra 3.300 i 1990 til ca. 2.000

FINLAND

Krisa kom noe senere til Finland og Sverige enn Norge. Men det kan se ut som krisa vil bli aller dypest i Finland, der en av de sentrale sparebankene allerede er satt under offentlig administrasjon. De finske bankene har hatt en enda dårligere egenkapitalsituasjon enn de norske. Kredittreguleringene ble avskaffet i 1988 og førte til rene "Kasino"-tilstander med priser på boliger i Helsinki som var høyere enn på Manhattan. Nå er også den finske marken "deregulert" og skal få lov til å "flyte" i valuta-markedet. Den 15. november kom devalueringen på 12%.

Arbeidsløsheten har gått kraftig opp og ligger nå rundt 9-10% i landsgjennomsnitt. Krisetiltakene fra regjeringen har ført til kraftige protester, som toppet seg i en massedemonstrasjon i Helsinki med 40.000 deltagende, blant dem mange tilreisende fra hele landet.

Arbeidsgiverne har utnyttet situasjonen til å gjennomføre et historisk lønnskutt på 1,5 - 3 prosent, samt andre tiltak i en rammeavtale som totalt senker prisen på arbeidskraft med 6-7 prosent. Blant annet skal arbeidstakerne heretter betale en ny pensjonsavgift på 4%. Regjeringa **ønsker** også å innføre 50 timers arbeidsuke uten lønnskompensasjon, samt begrense streikeretten. Regjeringspakka er et ekko av storindustriens krav. Imidlertid vil det bli innført en skattelettelse som gjør at reallønna totalt går ned med 2,5 - 3,5%. Samlet betyr dette en inntektsoverføring fra lønnsarbeiderne til bedriftseierne på 24 - 32 milliarder norske kroner, ifølge

avisa Kauppalehti. I tillegg kan finnene nå glede seg til å kjøpe dyrere importartikler etter devalueringen...

Dette avspeiler at Finland allerede er i et større økonomisk ras enn på 30-tallet. Økonomien er også den viktigste drivkrafta bak Finlands søknad om EF-medlemskap. Nedgangen i industriproduksjonen var fram til mai større enn i kriseåret 1931, og faller for året som helhet med over 6 prosent. Brutto nasjonalprodukt faller også med 5%. Tidligere gikk om lag 25% av Finlands eksport til Sovjet. Nå er den nede i usikre og svinnende 5% uten at finske foretak har kunnet erstatte den med nye markeder. I denne situasjonen er argumentene for EF-medlemskap sterke, og i en meningsmåling i juni stilte 65% seg meget positive/positive til et medlemskap, mens bare 8% var mot. Allikevel fins det en organisert motstand mot EF, kalt "Alternativ til EF" der både jordbruksorganisasjonene og fagbevegelsen er involvert. Den første markeringa blir 6. desember, Finlands nasjonaldag.

Heisbransjen

I følge de informasjoner vi har fått er det ca. 40 permitterte eller arbeidsløse heismontører i Finland, men ikke blant de som er ansatt i Kone eller Schindler, som har mesteparten av markedet. Imidlertid har ca. 10% av arbeiderne på Kones heisfabrikk i Hyvinkä blitt sagt opp pga. manglende ordrettilgang. Mange er også blitt førtidspensjonert eller overført til annet arbeid. Den største nedgangen i etterspørsel har skjedd i samhandelen med Sovjetunionen, som fullstendig tok slutt i år på grunn av at landet mangler hard valuta. I tillegg tok den voldsomme byggeboomen i Australia en brå slutt, markedet kollapset i år. 90% av produksjonen i Hyvinkä eksporteres, og 20% av dette gikk til de ovennevnte land.

i år. Arbeidssituasjonen for de ca. 1.200 heismontørene i Sverige er fortsatt noenlunde bra ifølge **Jan Eriksson**, leder for **EL-ettan** i Stockholm, som organiserer ca. 200 heismontører. Men, legger han til, vi har nylig fått 11 oppsigelser på **Thyssen i Stockholm**. Og det ser ut til at småfirmaene er de som har blitt hardest rammet av krisa. Antallet "enmannsfirma" i Stockholm har gått ned fra 70 til et sted mellom 10 og 15 idag. Innen elfacket har det ikke blitt gitt lønnsstillegg i 1991, og i 1992 blir tillegget trolig 3%. Når det gjelder etterutdanning har Elfacket opprettet et bransjeutdanningssenter i Nyköping, som snart vil få et eget kurstilbud for heismontører. Hittil har det vært små muligheter for etterutdanning i faget utenom bedriftsinterne kurs. Det nye senteret er finansiert ved at arbeidsgiverne betaler 25 øre pr. timeverk. Elfackets tariff lønn for timelønte er 95,- SEK, akkordlønna er gjennomsnittlig på ca. 110,- SEK. For øvrig er ca. 50% av

ISLAND

På Island er det **ingen særutdanning for heismontører**. De som jobber med heis er elektrikere med videreutdanning i heisfirmaene. De elektrikere som jobber med heis arbeider også som alminnelige elektrikere innimellom. Det er 4 firma som selger og setter opp heiser på Island. Det er ca. 10 elektrikere som arbeider som heiselektrikere. I enkelte tilfeller kommer metallarbeidere og setter opp føringer. Det er ingen heisklubber eller avdelinger innen det islandske elforbudet som organiserer heismontørene for seg selv.

DANMARK

Arbeidsmengden er for nedadgående i byggebransjen i Danmark med en situasjon som er preget av masseoppsigelser og konkurser. Blant elektrikerne i København er det over 10% arbeidsløshet, mens det i Metal er ca. 8%. Heismontørene i Danmark er delvis organisert i EL, dels i Metal. Det er vanskelig å anslå hvor mange heismontører som er ledige, men det er antagelig lavere enn 8%. Det er ca. 150 heismontører i København og noe under 700 totalt i Danmark. Lønn på montasje-arbeid ligger i gjennomsnitt på 120,- DKK, service 105,- DKK. Ved tariffoppgjøret i mars 1992 er det lite trolig at det oppnås mer enn 3% lønnsøke. I den senere tid har heismontørene fått avtalefestet rett til etterutdanning på minimum en uke pr. år.

Et stort land

Kanada er et stort land i utstrekning, ca. 10 mill. kvadratkilometer, dvs. 30 ganger så stort som Norge, med et innbyggertall på 26 millioner, vel 6 ganger større enn vår. Men befolkningen er stort sett konsentrert i de sørligste delene av landet i et belte nær grensen mot USA. Landet er delt i ti provinser. Det er ca. 70.000 heiser og rulletrapper i Kanada, mot noe over 20.000 i Norge. Av disse befinner ca. 38.000 seg i provinsen Ontario, hvorav 25.000 i storby-området Toronto (3,5 mill. innb.) Heis-bransjen omsetter for en halv milliard kanadiske dollar, tilsvarende drøye 3 milliarder norske kroner, med en gjennomsnittlig stykkpris pr. heis i kontorbygg på 250.000 kanadiske dollar (1,5 mill. NOK). En årlig serviceavtale for denne type heis ligger på rundt 15.000 kanadiske dollar (90.000 NOK).

IUEC - Kanadas HMF

Det er nær 3.000 heismontører med-regnet hjelpere i Kanada. Av disse er ca. 2.400 organisert i fagforeningen International Union of Elevator Constructors (IUEC) som også organiserer ca. 22.000 heismontører i USA. Flertallet av heismontørene i Kanada er i aldersgruppa 40 - 65 år. Denne gruppa har som regel 12 - 13 års utdanning, mens den yngre gruppen 25 - 35 år har langt mer utdanning, ofte tilsvarende norsk gymnas eller fra høyere utdanningsinstitusjoner.

Mangler offentlig lærlingeordning

Det er ingen offentlig lærlingeordning for heisfaget. Det er heller ikke noen form for sertifisering. Men fagforeningen jobber for å få til en offentlig sertifisering. Med hensyn til lærlingeordning ser det ut til at IUEC kommer til å gå inn for en annen modell enn den vi har i Norge. Mer om dette lenger ned i artikkelen.

Forskrifter og kontroll

Det er litt ulike offentlige inspeksjonsordninger i hver enkelt provins som utfører periodisk kontroll av heisene.

Kanada

Regelverket varierer noe fra provins til provins, men ligger tett opp til den nasjonale standard for heis kalt B44. Som i Norge fins det i Kanada et kontrollråd for heis med representanter fra myndighetene, arbeidsgiverne og fagforeningen IUEC som gir anbefalinger til endringer i regelverket. Blant annet diskuteres nå et pålegg om fast servicekontrakt mellom heiseier og leverandør, helt parallellt med diskusjonen her om iverksettelse av Byggeforskriftens Kap. 18:411 med et fast minimumsantall servicebesøk etter driftsart på heis.

Økonomiske innstramminger

I øyeblikket er det anslagsvis 1 % arbeidsløshet blant heismontørene, og ifølge Mr. Baxter vil det bli noe mindre arbeid framover. Særlig vil dette ramme byområdene Toronto og Vancouver. Men arbeidsløshetstallene svinger. Kort tid tilbake var over hundre uten jobb. Dette er allikevel ikke verst sett i forhold til den generelle arbeidsløsheten som i det siste har vært oppe i over 10%, delvis som følge av en sterk innstrammingspolitikk.

I n g e n fagbeskyttelse, men beskyttelse mot

utenlandske firma

Det er ingen fagbeskyttelse. Fagforeningen har imidlertid en viss beskyttelse mot at utenlandske firma tar arbeid i Kanada. I følge kapittel 15 i frihandelsavtalen med USA kan et US-firma kun yte service dersom produktet er solgt med service og denne leverandøren har spesialkompetanse. Men selv da får de ikke utføre selve arbeidet, kun overvåke/rettlede kanadiske arbeidere i det praktiske arbeidet.

Jobbmuligheter ?

På direkte spørsmål om jobbmuligheter for norske heismontører svarer Baxter at de er "not too good" - ikke spesielt gode - og legger til at fagforeninga har avtaler om at nyansettelser skal godkjennes av klubben. Videre vil immigrasjonsmyndighetene ta kontakt med IUEC dersom en heismontør med utenlandsk statsborgerskap søker om arbeidstillatelse i Kanada, for å forhøre seg om det fins arbeidsledige kanadiske heismontører med samme kompetanse. Allikevel kan man jo prøve om man har lyst. Det tar vanligvis 3 - 6 måneder å få besvart en søknad om arbeidstillatelse, som bla. skal behandles ved det lokale arbeidskontor der

CEIEP

Opplæringen til heisfaget i Kanada skjer dels gjennom bedriftsinterne kurs, på jobben, og dels gjennom Canadian Elevator Industry Educational Program (CEIEP). Dette er kurs som arrangeres på kveldstid i sesongen september til mai årlig på en masse forskjellige steder. CEIEP er kommet i stand gjennom en avtale mellom arbeidsgiverne og IUEC, og arbeidsgiverne betaler en kontingent på fattige 8,5 cent pr. arbeidede time pr. mann som dekker utgiftene til CEIEP. Det er satt opp et fireårig program med et obligatorisk antall kurs for alle organiserte arbeidstakere. CEIEP har et bra omdømme i bransjen men sies å være litt for teoretisk anlagt og ikke ha nok praktiske øvelser/eksempler. Det er vanskelig å gjøre noe med dette uten å bedre finansieringen.

Gjennomsnittsmontøren har hatt 19,5 dager på CEIEP-kurs de siste 5 år, mens bedriftsinterne kurs på dagtid med lønn i samme periode bare var på 7,1 dager. Dette er spesielt dårlig for heisbransjen i Kanada, da landsgjennomsnittet (alle arbeidstakere) for kursdager på jobben ligger noe under 5 dager/40 timer i året. Tilsvarende tall for Japan og Tyskland sies å være helt oppe i 200 timer eller 25 normalarbeidsdager pr. år.

Stort behov for opplæring og etterutdanning

At heismontørene i Kanada er svært opptatt av å få etterutdanning er kanskje ikke så rart. I en undersøkelse svarte flertallet at de var villige til å ta 1-2 ukers kurs på dagtid uten lønn pr. år for å komme ajour med ny teknologi. På de fleste bedrifter får man ikke informasjon når ny teknologi/ nye produkter ble innført, så den enkelte ble overlatt til å "finne det ut sjøl". De mest

populære kurs er skjemateknikk, relekjedestyring, elektronikk, digitalteknikk samt noe som kalles WHMIS - Workplace Hazardous Material Information System og handler om merking og håndtering av (helse-)farlige stoffer og vernetiltak mot disse. Videre ønsker CEIEP og IUEC at det offentlige bidrar til finansieringa av CEIEP, slik at de kan gi flere/bedre kurs på opplæringsentre med fullskala heiser og -modeller.

CEIEP ønsker også å stå for utstedelse av offentlig fagbrev i samarbeid med de berørte lokale myndigheter. Problemet er at de 10 forskjellige provinsene ikke har blitt enige om hvordan opplæringa skal organiseres. En del ønsker en lærlingeordning/lærlingskole, mens IUEC og enkelte deler av de berørte myndigheter ønsker å støtte opp under en modell der CEIEP, som bransjens eget utdanningsorgan, og ikke det offentlige skoleverket, skal stå for opplæringsansvaret.

I forkant av teknologien

CEIEP ønsker også å ligge i forkant av den teknologiske utviklinga. De vil ha rett til å bli holdt løpende orientert om forsknings- og utviklingsarbeid i heisfirmaene, slik at de fortløpende kan utarbeide kurs som da kan avholdes samtidig med innføringen av ny teknologi, og ikke "fire år" etter at slike nye produkter er blitt innført. IUEC peker på den sikkerhetsmessige risiko som følger av at fagpersonell ikke er ajour med produktens virkemåte ved implementering av spissteknologi. IUEC ramser opp ny teknologi/de nye produktene som allerede har vunnet eller er i ferd med å vinne innpass på heiser: digitalteknikk, bruk av dataterminal i feilsøking/igangkjøring/overvåking samt fjernstyring/fjernovervåking av disse ved hjelp av modem, mer og mer avanserte gruppestyringer, fiberoptikk, laser, multipleksing, avanserte hydrauliske ventiler med elektronisk regulering, bortfall av utvendige trykknapper, kraftelektronikk med variabel frekvens/spenningsstyring av motor og allerede pågående eksperimenter med lineær induksjonsmotor på motvekt som driftssystem.

man har fått tilbud om jobb. Hvis alt går bra kan man også ta med seg familien, men skal ektefelle jobbe eller studere, må ektefellen selv søke om arbeidstillatelse. Arbeidstillatelse gis for ett år av gangen.

6 overenskomster

Inntil 1973 hadde IUEC en felles overenskomst for hele landet. Nå er det 6 overenskomster og dette gir en aktuell lønnsvariasjon fra ca. 22 til ca. 28 kanadiske dollar pr. time (134-170 NOK). Lønnsnivået er over middels og noe over det elektrikerne får. Det har nylig blitt innført en skattereform som gjør at nettoinntekten for høytlønnte har gått ned. Skattenivået for vanlige lønnsinntakere ligger nå på 25 - 30 % av bruttolønn. Det er likevel lavere enn i Norge, og velferdsordningene er ganske like de vi har her med offentlig sykelønn og alderstrygd m.m. Man behøver altså ikke som i USA å tegne egne forsikringer for dette. Det er også billigere å leve og bo i Kanada enn her. Det er vanlig

Dersom folk skulle ønske å ta kontakt med IUEC i Kanada er adressen som følger:

IUEC
215 Richmond Road -
Oakville
Ontario
Canada
L6H 1L8

Tel: 095-1-416-849 6288 %
Fax: 095-1-416-849 7342

Leder er Mr. Warner Baxter.
(engelskspråklig)

USA-kontoret til IUEC har adresse i Columbia, Maryland med telefon 095-1-301-997-9000

Schindlerkonsernet

Nøkkeltall

Schindler er representert i 125 land og på alle kontinenter. Konsernet har 32.000 ansatte og en total omsetning på 3,68 milliarder sveitserfranc, tilsvarende drøye 17 milliarder norske kroner. 92% av omsetningen er knyttet til heiser og rulletrapper. Konsernet har en markedsandel på ca. 10% av verdensmarkedet for heiser og rulletrapper. Av Schindlers totale salg ble 21% solgt i Sveits, 35% i EF-området, 6% i resten av Europa, 30% i Amerika mens 8% av av salget gikk til Asia, Afrika og Australia. Schindler har fire divisjoner; heis, rulletrapper, tog (*illustrasjonen til høyre*) og data. Togdivisjonen omsatte for 293 millioner sveitserfranc i 1990. Av samtlige ansatte arbeidet 26,5% i produksjonen, 52,2% med installasjon og vedlikehold, mens 21,3% var ansatt i administrasjonen. Lønnsutgiftene (inkl. sosiale kostnader) utgjorde ca. 49% av omsetningen, mens overskuddet før skatter var på 5,5% (1990). Det ble også betalt skatt; regnskapet viser at konsernet betalte totalt 68,1 millioner sveitserfranc i skatt. Schindler ekspanderte også i 1990 ved oppkjøp av Gebauer og Affoltern (Sveits), Schinac (Belgia), Nippon Elevator Industries (Japan) og Ascensores Schindler (Chile). Schindler er også langt framme i Øst-Europa med engasjement både i Sovjetunionen og Ungarn. Innpass på det Nord-Amerikanske markedet ble sikret i 1989 gjennom oppkjøp av Westinghouse, Adams, Millar m.fl. Noe som er mindre kjent er at Schindler allerede har en fabrikk i Folkerepublikken Kina, men her er eierandelen lav; 15% i China Schindler Elevator Co., og 41% i Suzhou Schindler Elevator Co.

Schindler ble grunnlagt i 1874 i Sveits. Konsernet er fortsatt hovedsakelig i en families eie, Schindlerfamilien, men konsernet er børsnotert i Sveits. Ifølge konsernets årsrapport fra 1990 var den samlede børsverdien i desember 1990 på noe over 1 milliard sveitserfranc.

Leder for heisdivisjonen er Dr. B. Dönni, mens konsernets toppledelse består av Alfred N. Schindler, Luc Bonnard og Afred Spörri.

Norden

Schindler driver heis/rulletrappfirma i alle de nordiske land. Totalomsetningen for Norge, Sverige, Danmark og Island løp i 1990 opp i 650 millioner svenske kroner (SEK), med et salg på ca. 1.300 nye heiser og ca. 14.000 løpende servicekontrakter. I følge Schindler hadde konsernet ca. 30% av heismarkedet i

Skandinavia i 1990, med et totalt antall ansatte på nesten 1.000 personer.

Sverige

Deve Schindler AB er sammensatt av to opprinnelig svenske firma: Deve, som ble kjøpt opp i 1989, og Schindler Hissar AB, opprinnelig Schlieren. Sistnevnte har tradisjonelt satset på tauheiser, og har en arbeidsstokk på 110 og et salg på 85 mill. SEK. Ved oppkjøpet av Deve kom Schindler inn på hydraulikkmarkedet. Deve hadde fått en dominerende stilling i dette markedet med sine to fabrikker, en på Alvesta fra 1956, som senere er blitt utvidet og en ny på Danderyd fra 1984. Deve produserer også for eksport, og er bl.a. representert med firmaet Hydraulic Lifts i Australia. Deve Schindler sysselsetter 550 i Sverige pluss 50 i England og Australia. Firmaet omsatte for 410 SEK i 1990, og er nr. 2 i Sverige etter Kone. Firmaet har 24 serviceavdelinger som dekker hele landet.

Danmark

Schindler er nokså ferske i Danmark; de etablerte Schindler Elevatorer A/S i 1986. Men Schindler har solgt heiser gjennom Schlieren og firmaet Thomas Schmidt og andre fra 60-tallet til 1986.

Det totale årlige salget ligger rundt 500 nye heiser, herav 70-80% hydrauliske på 3-5 stopp. Av dette har Schindler ca. 10%. Firmaet har 30 ansatte, med hovedkontor i København og avdelinger i Kibæk og Aarhus.

Finland

I Finland er konsernet representert ved Schindler Hissi OY, som ble etablert i 1987, og har hovedkontor i Helsinki. Det er totalt 96 ansatte, hvorav 68 heismontører. Omsetningen er 75 millioner finske mark. Markedsandelen er ca. 20% på nyanlegg og noe mindre på service.

Island

Schindler har vært representert siden 1959, og har etter oppkjøpet av Deve i Sverige oppnådd 65% markedsandel med sitt nye firma Hedinn Schindler. Det er 3 ansatte i administrasjonen og 9 montører. Det er totalt 800 heiser på Island, hvorav 600 i Reykjavik. Det er synkende marked, og noen mindre heisfirma/kontraktører presser prisene,

Reber Schindler Heis

Siden grunnleggelsen i 1936 har Reber Schindler Heis (RSH) stadig vokst, og har nå 343 ansatte, hvorav 220 heismontører, hjelpeere og lærlinger ansatt.

Omsetningen var på 275 millioner kroner i 1989, 240 mill. i 1990 og noe mindre i år. RSH er 100% eid av Schindler siden 1977.

RSH er en lønnsom bedrift, med svært god egenkapitalsituasjon og overskudd. I 1990 bokførtes 7 millioner i overskudd etter utbytte, mens resultatet var 16,4 millioner før årsoppgjørdisposisjoner og skatt. Egenkapitalen i 1990 var på 56 millioner eller 27% av totalkapitalen, opp fra 36 mill. (16%) i 1987. I 1988 kunne RSH overføre 8 millioner til konsernet, mens det de siste år har vært overført 3 millioner årlig.

RSH selger heiser og rulletrapper, og har også en eierandel i Access på 40%, med bl.a. produksjon av smalheis i fabrikken på Grinder ved Kongsvinger.

I 1990 leverte RSH 250 nyanlegg, mens tallet for i år ser ut til å bli opp mot 200. På nyanleggsmarkedet har RSH 30% markedsandel. RSH har de siste år hatt et tilfredsstillende salg av nye heiser i hele landet med unntak av Oslo-området, der markedet svikter. Til gjengjeld har salget av modernisering tatt seg opp i hovedstadsområdet. Det anslås at RSH tar ca. 50% av dette markedet. Firmaet har også ca. 5.000 heiser i servicekontrakt (25% av alle heiser i Norge eller ca. 50% av alle servicekontrakter). Markedsandelen på rulletrapper er ca. 20%.

Rebers hovedkontor ligger på Sørlandstettstedet Vennesla, et lite stykke nord for Kristiansand. RSH har også verksted der, med noe produksjon av dører, heisstoler, tablåer og deler til ombygning. Fra midten av oktober har halvparten av arbeidsstokken på ca. 25 mann vært permittert pga. synkende arbeidsmengde.

70% av solgte nyanlegg i RSH er hydrauliske heiser. En stor andel av disse er produsert og leveres komplett av Deve i Sverige, et søsterselskap i Schindlerkonsernet. Det er også derfra man leverer det nå så velkjente hydraulikkpatent med sylinderkroppen opp-ned og stemplet festet til sjaktegruben. Deves sylindre kan leveres med inntil 4 steg og 19,7 meter maksimal løftehøyde.

RSH selger også stadig fler Design SC-heiser, som er standardiserte heiser for volummarkedet (8 personer/630 kg). Design

Her ser du terminalen til en Miconic V

SC kan leveres enten som tauheis og hydraulikk, og produseres hovedsaklig i Sveits. Deler fra forskjellige produksjonssteder samles i Berlin og sendes komplett til Norge.

RSH leverer tre forskjellige Miconicstyringer: Miconic E, Miconic B og Miconic V. Motorregulering på tauheiser besørger ved Dynatron S, tyristorstyring, og den nye Dynatron MV, variabel frekvens/spenning. På hydrauliske heiser benyttes delvis Beringerventil med elektronisk styring.

VN

Dette er "Messe Turm" i Frankfurt, Europas høyeste kontorbygning på 256,5 m. Schindler har levert 24 heiser og 4 rulletrapper til bygget.

MILEPÅLER I REBERS HISTORIE

1936 Etablering av Emil Rebers Elektriske Heiser i Kristiansand
1938 Første Schindler heis ble levert
1945 Rebers Mek. Verksted etablert med 4 ansatte
1950 Omsetningen var kommet opp i 250.000 kroner og arbeidsstokken var økt til 12 mann.
1952 Den første heis ble levert i Oslo
1959 Reber Heis A/S stiftet i Oslo
1962 Reber har tatt ca. 40% av markedet
1966 Omsetning 7,2 millioner, 106 ansatte
1968 Wisbech ble kjøpt opp
1974 Postgirobygget oppføres med 25 heiser fra Reber
1975 Oppstart på Haukeland Sykehus med 30 heiser
1975 Schlieren, Myhres heisavdeling, ble kjøpt opp
1977 Schindler overtar alle aksjene i Reber
1982 Omsetning 90 mill., 280 ansatte
1989 Omsetning 275 mill., 350 ansatte
1990 Reber kjøper 40% av aksjene i Access

Ulykke i Trondheim: Heismontør skadet

Mandag 4. november skjedde det en stygg ulykke med en heis som var under ombygning i Trondheim. Montøren pådro seg en kraftig brist i korsryggsvirvlene. Undersøkelsene på sykehuset viste at ryggen måtte opereres. Operasjonen er nå utført med positivt resultat, og montøren kan heldigvis ha svært gode muligheter til å være i fullt arbeid igjen om en del måneder.

Ulykken skjedde mens Kone-montøren var på stoltaket for å justere impuls-givernes flagg i sjakta. Den ombygde heisen hadde blitt utstyrt med Kones TMS 200-apparatskap, og montøren hadde akkurat justert flaggene i 8. etasje. Når hjelperen da trykker på 9. etasje, fortsetter heisen videre, forbi 9. etasje, opp i 10. (øverste) etasje og videre helt i sjakttopp, til grensebryter (151) slår ut. Underveis har heisens digitale kopiering fusket siden den ikke stopper heisen i 9. etasje, som signal fra stolens trykknapp tilsier. Dette er troligvis skjedd som følge av at metallplate/flagg gjentatte ganger har vært ført inn i oscillator 30 (døroneoscillator) og gitt falske signaler til heisens digitale telleverk. Heisen sto hele tiden på normalkjøring. Derneft har ved et ulykksalig tilfelle tvangsavslaget til retardasjon i sjakttopp fusket. Heisen fikk dermed ikke informasjon om at den befant seg i øvre sjaktende og fortsatt med full fart like til den traff 151-bryter, øvre grensebryter, der den bråstoppet, også fordi motvekta da sto på buffer i sjaktebunn. En tredje årsak til ulykken er at det øvre redningsrommet ikke oppfylte forskriftenes krav. Sjakta er gammel, og da heisen ble bygd om ble det gitt dispensasjon.

Da heisen stoppet, hadde montøren blitt klemt ned mellom sjakttopp og stoltak i skytterstilling. Hjelperen, som sto inne i heiskupeen, måtte knuse glasset i slagdøra med en skrutrekker, da låsbanen var kjørt forbi låstrinsa. Heldigvis var det folk til stede i bygget som fikk evakuert hjelperen og tilkalt assistanse. Både arbeidsleder og sykebil ankom meget raskt ulykkesstedet, og innen kort tid var den skadede montøren inne på regionssykehuset i Trondheim, som lå like ved.

Hovedverneombudet og produksjonssjefen i bedriften var på befaring dagen etter for å kartlegge hendelsesforløpet teknisk sett. Midlertidig er følgende tiltak truffet: Den aktuelle brytertype (Telemecanique, avbildet over) er tatt ut av bruk, da den ved nærmere undersøkelse viser seg å ha for store feilmarginer pga. myk trinsegummi, for slarkete/unøyaktig mekanisk overføring til de innebygde elektriske bryterelementene i tillegg til altfor grove justeringsmuligheter. Denne bryteren var i bruk som tvangsavslag (den som fusket i dette tilfellet). Både Politiet

Barn skadet

i ulykke med personheis

Den 17. juni 1991 kl. 17:30 ble Brannvesenet i Oslo tilkalt til Skovveien 7. **En pike på 5 år satt fastklemt i heisen.** Piken ble kjørt til sykehuset, der det ble konstatert benbrudd. Huden på beinet var også så hardt skadet at det ble utført hudtransplantasjon.

Oslo Heiskontroll ble varslet og var på åstedsbefaring 19. juli. Det viste seg at piken hadde gått inn i heisen, en Fortuna heis fra 1936, og gitt signal. Heisen er utstyrt med grind og bevegelig gulv. Ved ankomst i tredje etasje åpnet hun grinden, og forsøkte å få opp døren. Døren var tung for en 5-åring, noe som også skyldtes at dørene hadde fått nye og tyngre dørpumper. Hun brukte den ene foten til å spenne opp døren da heisen plutselig startet oppover. Foten ble dratt ned mellom sjaktdøra og stolgulvet. Heldigvis var dørkontakten feiljustert og brøt da heisen hadde gått ca. 1,5 meter oppover. Hadde heisen fortsatt videre ville beinet ha blitt klippet av pga. et framspring i sjakta like over sjaktdøra.

Den direkte årsak til ulykken var at det ble gitt et utvendig anrop høyere opp i sjakta, og at gulvkontakten ikke koplede ut utvendige trykknapper. Det viste seg også da heisen ble undersøkt, at den var svært mangelfullt vedlikeholdt. Gulvet var praktisk talt fastgrodd så kontakten hadde ingen mulighet til å fungere i hendelsesøyeblikket.

Det viste seg også at gårdeieren ikke hadde hatt service på heisen regelmessig. Byggeforskriftenes Kap. 18:411 var ikke fulgt. Gårdeieren har såvidt vi vet **fortsatt** ikke tegnet kontrakt med noe firma.

I dette tilfellet kunne skadelidtes familie ha gått til erstatningssøksmål på vanskjøtsel av heisen (Det viste seg dessuten at heisen ikke engang hadde blitt smurt på lang tid). Desverre er familien reist ut av landet uten at noe har blitt gjort for å reise sak. Dermed holdes gårdeieren fri for økonomisk ansvar. Hadde det blitt reist sak kunne man ha fått rettspraksis på overtredelse av byggeforskriftene. Men samtidig vet man at en hel rekke slike heiser fortsatt går hverken Oslo Heiskontroll eller Norsk Heiskontroll er villig til å reise offentlig tiltale i slike saker. Den billigste sikring mot slike ulykker med barn, som veier under 20 kg (kravet for minste vekt som skal påvirke gulvkontakten), er fotocelle. Imidlertid er det såpass mange Oslo Heiskontroll pålitte på forbedring av gulvkontakten. Dette grunnet av tvilsom karakter med åre for klippingsulykker på hånd/fingre at det beste ville være å få et generelt påbud om hel innerdør, noe Norsk Heiskontroll går inn for. Problemet som heiskontrollen generelt står overfor er at forskriftene vanligvis ikke gis tilbakevirkende kraft. Dermed vil det fortsatt kunne skje flere alvorlige ulykker med slike heiser.

VN

Skader ved Reber Schindler

Hovedverneombudet Tor Moen har igjen gjort en god jobb med rapport 1-91 om skader ved RSH. Rapporten er basert på 22 skade/miljøskjemaer, innkommet i perioden mai 1990 til juni 1991. Dessuten er den tragiske dødsulykken i avdeling Gjøvik (1989) tatt med som egen del.

Det er desverre lett å legge seg til dårlige vaner og risikable rutiner, kanskje særlig i disse tider, da mange gjerne vil være litt ekstra "flinke" og "effektive". Gjentatte ganger opplever vi at det må ulykker/nesten-ulykker til for å gi oss de nødvendige "oppvekere". Ved å skrive om andres opplevelser med arbeidsuhell/ulykker håper vi i redaksjonen å vekke folks bevissthet om sikkerhet på jobben. En forutsetning for å ha noe å skrive om, er at verneombudene blir tilkalt/varslet ved hendelser av denne art, også nestenulykker. Desverre er det de færreste klubber som får dette til like bra som Reberklubben. Gjør noe med det!

Rapport 1-91 omfatter 4 nesten-ulykker, 6 arm-hånd-finger-skader, 5 fallskader, 4 øyeskader, 1 skade på grunn av fallende gjenstand og 3 "andre" skader. Vi skal bringe et utdrag av skaderapportene.

...Heisen hadde vært ute av drift i lengre tid pga. oppussing av heisestolen. Dette hadde driftspersonalet på bedriften selv utført. Fangapparatet ble sjekket, følgekabler koblet, dørkontakter ble sjekket, etter dette ble heisen startet opp. Så gikk jeg inn på stoltaket for å sjekke opp sikkerhetsserien der. Jeg startet heisen oppover, testet stoppbryter, denne fungerte, og heisen startet på nytt oppover, jeg utløste slakketauskontakten, heisen stoppet ikke! stoppbryter ble trykket inn, heisen fortsatte oppover, **hastigheten økte** ! Da begynte jeg å forstå at bremsen hadde hengt seg opp. Jeg gjorde da et siste forsøk på å stoppe

Fortsettelse neste side...

DØDSULYKKEN PÅ KIRKENÆR 1989

Ulykken, som inntraff torsdag 2. november 1989 på Grue Landbrukssenter, Kirkenær, er nå ferdig etterforsket og henlagt som straffesak av Kongsvinger Poliitdistrikt.

Den forulykkede, arbeidskamerat Bjarne Nyborg, ble stedt til hvile fredag 10. november fra Aas kirke,

Bøverbru. Han etterlot kone og to sønner.

Ulykken inntraff under ombygning av vareheisen på lageret til ovennevnte landbrukssenter. Døra i plan 1, samt plan 5 var tatt ut. Heisen var plassert i nivå med gulvet i plan 5 og sikret dermed døråpningen, mens døråpningen i plan 1 var usikret pgs. liten grubedybde (ca. 0,5 meter). På grunn av framdrift i arbeidet fortsatte arbeidslaget med justering av dørpumpe (Dictator) i plan 2. Døra ble dirket opp, to paller ble lagt foran sjaktkanten som plattform for arbeidet. Den forulykkede benyttet en skiftenøkkel til å bende ut bøylen som var montert på dørkarmen. Han mistet taket og falt ned ca. 4 meter til bunnen av heissjakta. Montøren, som sto ved siden av, forsøkte å få fatt i Nyborg, men lyktes ikke, og løp straks ned trappa. Nyborg hadde da fått en sår i bakhodet og var bevisstløs. Etter at montøren hadde brukt munn-mot-munn-metoden, begynte Nyborg å puste, og ble fraktet

Vi bringer her et brev fra Ella Nyborg:

"Kjære alle Bjarnes tidligere kollegaer i Reber Schindler Heis A/S.

Det er snart gått to år siden Bjarne reiste på jobb, for så aldri mer å komme hjem til meg og de to guttene våre. Det har vært to forferdelig vonde år. Savnet av en god mann og en snill far, selve grunnpillaren i livet, har snudd opp ned på hele vårt liv.

Bjarne ville så gjerne levd og sett sine to sønner vokse opp, få seg utdannelse og forhåpentligvis en jobb. Savnet av en far er sterkt for to gutter i tenårene.

Kunne Bjarne, og vi hans nærmeste, vært spart for dette ved bruk av tilgjengelig verneutstyr? Jeg tenker da særlig på hjelm med hakerem. Eller ved å utvise litt større respekt for høyder?

Desverre, vil jeg si i ettertid, var ikke Bjarne redd for noe, ingen ulykke kunne ramme ham.

Jeg kjenner ingen som er mer glad i jobben sin enn Bjarne var. Allikevel måtte han ende sitt liv på jobb.

Derfor er mitt håp at dette aldri må få lov å skje igjen!

- Jeg ber dere alle innstendig: Bruk verneutstyr, du har fått det for å spare din helse og ditt liv!

La ikke stress og krav om tidsbesparelse ta overhånd. Konsentrer deg om det du gjør i øyeblikket, bruk gjerne litt lengre tid, bare du kommer hjem uskadet.

Husk at du bestandig har noen som er glad i deg og venter på deg!

Vi har ventet i to år og begynner først nå å forstå at Bjarne aldri vil komme hjem til oss.

Bøverbru, 26.09.91,

Fortsatt fra forrige side...

heisen ved å åpne øverste sjaktdør, men heisen fortsatte oppover, så jeg måtte hive meg flatt ned på stoltaket og lå der til bufferne (som sto på bøylen) tørnet imot sjaktoppen. Jeg ble liggende på stoltaket til 2 mann fra stedet klarte å tørne heisen ned, slik at jeg kom meg ut uskadd...

...Vi ble tilkalt for å feilsøke/repasere heisen på en skole. Under feilsøkingen ble sjaktdøren i 3. etasje åpnet med en "nødnøkkel" mens heisen var på vei oppover fra 2. etg. **Heisen stoppet ikke !** Det viste seg at sjaktdøra i 3. etg. var kortsluttet med "ukjent" ledning av "nevenyttig personell med spisskompetanse". Dette kunne raskt ha ført til lavere elevtall ved denne skolen...

...Montøren holdt på med å montere sjaktinformasjon. Han kjørte heisen på revisjon (sakte fart, fra stoltaket med eget tablå og påholden knapp) oppover. Da han hadde montert sluttstopp-magneter i toppen av sjakta, kjørte han videre oppover for å teste disse. Heisen passerte sluttstopp-magneten, og istedet for å stoppe, startet den på full-fart oppover. Det nyttet heller ikke å slippe opp-knappen på tablået, heisen fortsatte opp på full-fart. Montøren kastet seg flat på stoltaket, mens han ventet på smellet..... Kommentar: I forbindelse med montasjen av Miconic E - anlegg, kom det en ny type eprom fra fabrikken. Informasjon om denne var ikke oppdatert på dette tidspunkt. Følgelig var DIL-switchene på kortet heller ikke satt i korrekt posisjon med derav følgende og overraskende konsekvens...

...Jeg holdt vinkelsliperen (liten type) med høyre hånd. Ved kutting av vinkelprofil, da profilen nesten var kuttet av, skulle jeg gripe den delen som ble kuttet med venstre hånd så den ikke falt ned. Da skar kutteskiva seg fast, hoppet opp, og kuttet i venstre underarm på tvers... behandling:... sydde 5 sting...

...(Montasje) Skulle hoppe ut fra stillaset i sjakta, kjeledressen huket seg fast i spiker, dette førte til at jeg falt framover og slo haken i murkant, falt deretter bakover og ned på neste plattning. Skade: Kutt i haken, brist i ribben...

...(Ombygging) Åpnet hovedbryter for å sjekke om det var spenning på hovedtilførsel. Instrumentet ble tilkoblet mellom to faser og **eksploderte !** Anlegget var 500 V AC. Måleapparatet som ble benyttet var et Hioki Card Hi-tester 3240 merket 500 V AC. Skade: Kraftig "sveiseblink"... Kommentar: I dag er NEMKO nedlagt. DVS. skal elektrisk utstyr testes, må disse tjenestene kjøpes. Forbrukerne har kun fabrikkens spesifikasjoner å forholde seg til...

VN

SKATT & SELVANGI- VELSE 1991

Her er underlaget du trenger fra HMF for å fylle ut selvangivelsen. Dessuten skal jeg komme inn på enkelte skattenyheter, skatteberegning, nye koder på lønns- og trekkoppgaven og minne om nye og enklere skatteregler ved betalt barnepass.

Forbehold

Denne artikkelen er skrevet så pass tidlig at hverken selvangivelse eller veiledning til denne var trykket. Imidlertid er opplysninger og satser gitt over telefon fra skattedirektoratet, så de bør være riktige. Dersom det skulle vise seg å være gale opplysninger i denne artikkel, vil det bli gitt nærmere informasjon om dette med det første. For øvrig anbefales veiledningen som følger med selvangivelsen samt bøker og/eller artikler og opplysninger i dagspressa.

Det har i de siste åra blitt ganske store forandringer i skattereglene. Av plasshensyn skal jeg derfor begrense meg til å gå gjennom de mest aktuelle nyheter og nye satser som er nye i år, men jeg tar også med en påminnelse om betalt barnepass.

Skattenyheter

Som kjent har Stortinget vedtatt en endring i skattelovgivningen som medfører at de som bor i borettslag i år (1991) vil få fradragsrett for såkalt underskudd i borettslaget både for årene 1990 og 1991. Dette betyr i praksis at de som har vært andelshavere i borettslag (og ikke

leid ut sin bolig mer enn 6 mnd. og heller ikke leid ut mer enn 50% av sin bolig, *det vil si de aller fleste som bor i borettslag*), på sin selvangivelse skal fylle ut det dobbelte av fjorårets beløp under posten 31.2) underskudd i borettslag. **OBS!** Du vil få oppgitt det korrekte beløp fra borettslaget i god tid før utfyllelsen av selvangivelsen.

I og med at dette berører skatten du allerede nå betaler inn av lønninga, har skattedirektoratet bestemt at du **kan** gå til arbeidsgiveren med en skriftlig dokumentasjon på at du bor i borettslag og kreve nedsatt skattetrekk. Kontakt styret i borettslaget. Informasjon og veiledning skal også være utsendt til arbeidsgiverne.

Alternativt kunne du ha søkt om nytt skattekort, men på grunn av kapasitetsvansker vil ikke likningskontoret rekke å skrive ut nye skattekort. Poenget med denne endringen var egentlig å få mer penger i omløp for å stimulere økonomien. Mange har i stedet valgt å la være å gjøre noe med skattetrekket sitt. Det er forsåvidt ikke noe galt i det, og dersom man får økt sitt tilgodehavende ved skatteoppgjøret neste høst (1992), kan man også regne med rentetillegget på 10%.

Barnepass

Nye forenklete regler om skattlegging av betalt barnepass (*her er det overhodet ikke snakk om barnehageplasser, men dagmamma/parktikant*) begynte å gjelde allerede fra 1. januar 1990. De nye reglene gjelder pass av barn som er under 12 år og eldre barn som trenger spesiell pleie. **Reglene gjelder ikke for annet arbeid**, f.eks. ikke for en hushjelp. Foreldrene skal ikke i noe tilfelle betale arbeidsgiveravgift, men foreldrene skal sende lønnsoppgave både for praktikanter og dagmammor. Fra og med 1. januar 1990 er det altså lønnsoppgaveplikt for alt betalt barnepass. Å fylle ut de skjemaene som skal til i et arbeidsforhold, er ikke så vanskelig som mange tror. Videre opplysninger kan innhentes fra en meget informativ og lettlest brosjyre som er utgitt av skattedirektoratet i august 1990, og heter **“Nye og enklere skatteregler ved betalt barnepass”** som også er utlagt ved offentlige kontor, biblioteker m.m.

Dagmammaer som passer barn i eget hjem, skal heller ikke lenger betale trygdeavgift etter høy sats. Dagmamma behøver ikke å føre regnskap, ei heller legge ved næringsoppgave eller oppgjørsskjema ved selvangivelsen.

Hva er så poenget med de nye reglene? Mange ønsker å betale “svart”. Dette medfører tap av pensjonspoeng og sykepenger for dagmammaen, og i tillegg mister foreldrene foreldrefradraget. *Tenk over saken, og regn ut differansen med/uten ordnede forhold i ditt eget tilfelle.*

Foreldrefradraget, et fradrag for dokumenterte utgifter til betalt barnepass (her medtas også eventuell barnehageplass), er ikke økt; for 1991 (som 1990) blir maksimalsatsen 17.500 for ett barn, 21.000 for to eller flere barn.

Har du med andre ord et dokumentert utlegg (ordnede forhold) på kr. 50.000,- til dagmamma for 2 barn, vil du allikevel ikke kunne få fullt fradrag ettersom maksimalsatsen for foreldrefradraget er på 21.000 for to barn.

Selvangivelsen for 1991

Årets selvangivelse er stort sett lik fjorårets, men postene heter nå f.eks. 31.2) i stedet for 31 b). Altså tall i stedet for bokstaver for å nummere underpostene. Jeg kommer ikke til å gå gjennom selvangivelsen punkt for punkt, men ta en gjennomgang av midtsidene 2 og 3.

Lønnskoder

På side 2 i selvangivelsen skal man som vanlig føre opp inntekter av forskjellig art. I fjor ble et nytt lønnskodesystem innført på lønns- og trekkoppgaven (som arbeidsgiverne fyller ut). I år er det kommet noen nye koder samt endringer av gamle koder. For noen av oss vil det være aktuelt med den nye kode 120-A, rentefordel rimelig lån i arbeidsforhold, den nye kode 147-A, dagpenger ved arbeidsledighet utbetalt fra trygdekontoen, samt muligens den nye kode 520, bompengabonnement/avgift, der arbeidsgiver skal innberette privat fordel ved helt eller delvis fri bompasering dekket av arbeidsgiver.

Som hovedregel skal beløp oppført under kodene 111-A t.o.m. 149-A samt alle koder i 500-serien føres opp under **post 1.1**), men les teksten på baksiden av trekkoppgaven samt veiledningen til selvangivelsen for sikkerhets skyld.

Under **post 1.2**) skal de som har fri bil hjem - arbeidsstedet føre opp fordel etter en spesiell beregningsmåte som jeg ikke tar med her.

Under **post 1.3**) skal kodene 150-A t.o.m. 199-A, samt 600, 700 og 800-seriene i lønnsoppgaven benyttes som underlag. **Man må imidlertid fortsatt selv beregne netto overskudd**, da kodene bare oppgir brutto utgiftsgodtgjørelse.

Som regel vil ikke statens satser hverken for reise eller bilbruk (kjøregodtgjørelse pr. kilometer) gi overskudd (ihvertfall ikke for kjørelengder under 9.000 km), og da kan du skrive det i tekstfeltet “Statens satser, ikke overskudd” med et tilsvarende beløp 0,- i kolonnen for egen inntekt. Husk også på smusstillegget; myndighetene godtar fradrag på inntil 1/3 av beløpet, som står oppført under kode 151-A i lønnsoppgaven. I tekstfeltet skriver du da “Smusstillegg (herav 1/3 fratrukket)” og trekker fra 1/3 før du fører opp beløpet. Nye koder på lønnsoppgaven som kan være aktuelle her er f.eks. 611, diettgodtgjørelse m/overnatting i innland og utland - statens satser, samt 825, tariffestede matpenger i forbindelse med pålagt overtid.

Fradragssida

På fradragssiden begynner man som vanlig med enten post 21 eller 22. Velger man 21, minstefradrag, er satsene i år økt til maksimum kr. 10.000,- minimum kr. 3.200,-. For post 24.1, reisefradrag, er fradraget som i fjor begrenset til

Fortsettelse neste side...

Fortsatt fra forrige side...

den andel av utgiftene som overstiger kr. 6.000,- (pr. person i selvangivelsen). Videre kommer vi til post 25, der fagforeningskontingenten skal føres opp. Her kan man benytte kode 311 i lønnsopp-gaven. Beløpet her vil for de aller fleste overstige maksimalbeløpet i selvangivelsen på kr. 1.800,- *Det er ikke noe grunnlag for å kreve et større fradrag enn ovennevnte. Fagforeningen har innpensjonsordning og du kan for heller ikke føre opp noe mer post 25.1.*

Som nevnt over vil borettslavere nyte godt av årets "doble" fradrag i post 31.2. Det eksakte beløp vil foreligge på nyåret i melding fra borettslagets forretningsfører, som også skal vedlegges selvangivelsen.

Enkelte har ønsket å gjøre krav på ytterligere fradrag i forbindelse med fagforeningskontingenten og dennes ekstratrekk. Dette er det ingen hjemmel for og det frarådes at man misbruker vedtak fattet på medlemsmøter i alles interesse til å skaffe seg selv uriktige skattefordeler ved eksperimentell tolkning av lovverket.

Maksimalbelsene for foreldrefradraget (barnehage/ barnepass) er kr. 17.500 for ett barn og 21.000 for to eller fler barn. Et krav om ditto skal oppføres under post 26.

For andre fradrag så som renter, gebyrer, barnebidrag etc. etc. henviser jeg til veiledningen o.l.

Gruppelivsforsikring

Under post 41.1 skal man føre opp premien for gruppelivsforsikring med tekst: "Samvirke Gf 52" og beløp kr. 305,-.

Videre minner jeg om at alle som hadde gyldig SMS-konto pr. 16.9.91, og som senest hadde inngått SMS-avtale før den 12.4.91, har rett til fullt fradrag i post 42 uavhengig av om de hadde satt inn det avtalte sparebeløp. Innstående på SMS-konti ble også for all framtid fritt disponibelt fra

16.9.91 uten konsekvenser for skatten. Ordningen med SMS er opphørt og tildels erstattet av en helt ny boligspareordning for ungdom.

Utrekning av skatt

Når selvangivelsen er ferdig utfylt kan man på grunnlag av bruttoinntekt fra post 1 og nettoinntekt fra post 38/40 nokså enkelt regne ut skatten.

Først et lite regnestykke:

Nettoinntekt (post 38)
- klassefradrag

= Beløp A

Klassefradraget for 1991 er kr. 20.700 i klasse 1, kr. 41.400 i klasse 2, og er et skatteteknisk fradrag som **ikke** skal føres opp noe sted i selvangivelsen.

1. Inntektsskatt til fylke og kommune: Beløp A x 21%

2. Fellesskatt til Skattefordelingsfondet: Beløp A x 5%

3. Inntektsskatt til staten:

Beregningsgrunnlaget er nettoinntekt (post 40).

	Klasse 1	Klasse 2	Sats
Inntekt mellom	kr. 0 - 130.000	0 - 162.000	0 %
	130 - 164.000	162 - 189.000	
7,5 %			
over	164.000	over 189.000	14 %

4. Trygdeavgift:

Bruttoinntekt (post 1) x 7,8 %

5. Toppskatt til staten:

Klasse 1	Klasse 2
Bruttoinntekt (post 1)	Bruttoinntekt (post 1)
- 207.000	- 249.000
-----	-----
Beløp B	Beløp B

Beløp B x 9,5%

6. Formuesskatt

Se veiledning til selvangivelsen dersom du har nettoformue.

7. Fradrag for SMS, AMS og gruppe-/individuell livsforsikring

med 25 % av summen fra post 41/42. Særordning for personer under 34 år;
30 % av det avtalte SMS-beløp.

8. Fradrag for forsørgerfradrag:

Kr. 1.820 pr. barn under 16 år
Kr. 2.540 pr. barn fra 16 - 18 år

Punkt 1 - 6 legges sammen, deretter trekker man fra pkt. 7 og 8. Den endelige summen er sum skatter. Man kan nå se etter i lønns og trekkoppgaven(e) og sjekke om det er trukket nok skatt i forskuddstrekk i løpet av året 1991. Dersom

det er trukket for mye vil man få tilgodebeløpet med 10% tillegg høsten 1992, og motsatt vil det bli restskatt med samme proSENTSATS (men rentetillegg bare for den andel av restskatten som overstiger kr. 2.000,-).

Et regneeksempel

Jeg er i klasse 2, har 3 barn under 16 år, selv er jeg under 34 år og har SMS på kr. 8.000, og har tjent kr. 300.000 brutto og 200.000 netto i 1991. Jeg har ikke nettoformue. Min skatt blir da i følge ovenstående beregningsmåte:

	200.000,-	
	-41.400,-	

Beløp A:	158.600,-	
		Skatt
Fradrag i skatt		
1.	158.600,- x 21% =	33.306,-
2.	158.600,- x 5% =	7.930,-
3.	0 - 162.000 =	0,-
	162 - 189.000 x 7,5% =	2.025,-
	189 - 200.000 x 14 % =	1.540,-
4.	300.000 x 7,8% =	23.400,-
5.	300.000	
	-249.000	

	51.000 x 9,5% =	4.845,-
6.		0,-
7.	SMS: 8.000,- x 30% =	2.400,-
	GF 52: 305,- x 25 % =	76,-
8.	Forsørgerfradrag:	
	1.820,- x 3 =	5.460,-
Sum		73.046,- 7.936,-
Utlignet skatt:	65.110,-	

Hvis mitt forskuddstrekk ifølge lønns- og trekkoppgaven(e) var på kr. 95.110,- ville jeg høsten 1992 motta et tilgodebeløp på kr. 30.000,- pluss et rentetillegg på kr. 3.000,-, totalt kr. 33.000,-.

Skattesatser for inntektsåret 1992

For neste år vil skattesatsene antakelig bli som følger: Trygdeavgiften forblir 7,8%, toppskatten blir 9,5% på inntekt fra 202.000 til 233.000 i klasse 1, fra 244.000 til 259.000 i klasse 2, mens inntekt over disse beløp beskattes med 13%. Den nåværende progressive statskatt avskaffes, mens fellesskatten økes fra dagens 5,5% til 7%. Kommune- og fylkesskatten beholdes på 21%. Klassefradraget er satt til kr. 21.700 i klasse 1, 43.400 i klasse 2, en liten

Sluttvederlagsordningen

Sluttvederlagsordningen jubilerer

I år er sluttvederlagsordningen 25 år. Avtalen ble inngått mellom LO og NAF (nå NHO) 1/4 1966 og gjaldt fra 1/10 1966. Sluttvederlag utbetales arbeidstakere over 50 år som uforskyldt blir arbeidsledige pga. innskrenkninger. Ordningen gjelder også når fratredelsen skyldes sykdom eller svekket helse. I løpet av disse 25 år er det utbetalt om lag 1 milliard kroner i sluttvederlag.

Hvilke bedrifter omfattes av ordningen ?

Sluttvederlagsordningen er en del av hver enkelt tariffavtale mellom LO og NHO. Derfor er den bindende for alle bedrifter som har en slik tariffavtale. Dessuten har NHO inngått avtale med enkelte organisasjoner utenfor LO. Ordningen gjelder også for alle bedrifter utenfor NHO som har tariffavtale tilsluttet LO. Sluttvederlagsordningen gjelder også for bedrifter som frivillig har sluttet seg til ordningen før 1. januar 1975.

Hvilke arbeidstakere omfattes av ordningen ?

Alle som arbeider innenfor de områder som tariffavtalen dekker, omfattes av ordningen. På bedrifter der noen av de ansatte har tariffavtale som dekkes av ordningen, kan også andre ansatte meldes inn. Det kan for eksempel gjelde funksjonærer som det ikke finnes tariffavtale for.

Hvor stort er beløpet ?

Sluttvederlaget utbetales etter forskjellige skalaer, avhengig av alder og slutttdato. Fra 1. juli 1990 er satsen kr. 12.000,- for 50-åringer. Den øker til kr. 28.500,- for dem som er 62-63 år gamle og synker til kr. 12.000,- for dem som er 66 år. For dem som er sluttet før 1. juli 1990 er satsen lavere. Satsen revideres med jevne mellomrom i forbindelse med tariffrevisjonene. I 1990 ble det utbetalt ca. 85 millioner kroner i sluttvederlag til nesten 5.300 arbeidstakere. 65% av disse måtte slutte pga. sykdom, resten pga. innskrenkninger eller bedriftsnedleggelse.

Hvem har rett til sluttvederlag ?

Ordningen gjelder for dem som blir sagt opp pga. bedriftens forhold eller måtte slutte pga. sykdom. Arbeidstakeren må :

- ha fylt 50 år ved slutttdato
- ha vært ansatt minst 10 år i sammenheng i bedriften umiddelbart før slutttdato eller sammenlagt ha vært ansatt ved bedriften i over 20 år og tjenestetiden umiddelbart før slutttdato er minst 3 år i sammenheng
- eller minst ha 15 års sammenhengende medlemskap i sluttvederlagsordningen
- og ha hørt inn under ordningen de siste 3 måneder før oppsigelse ble gitt - eller 12 måneder dersom tilmelding ikke er skjedd på grunn av tariffavtale
- eller ha jobbet i bygg- og anleggsgafagene i de siste fem år og tilsammen 20 år.
- Den som benytter frivillig pensjon etter AFP-ordningen mellom LO og NHO har ikke rett til sluttvederlag i forbindelse med pensjoneringen.

Sluttvederlaget er skattefritt

Fortsettelse side 29

3 på Landsrådsmøte

Hvor bør vi starte ?

- *Jobbhenting.*

Kan vi og bør vi samarbeide aktivt HMF-HLF ?

- *Vi har plikt til å samarbeide for et bedre arbeidsmiljø.*

Hvordan kan vi best ta vare på **hverandre** ?

- *Ved å stå sammen.*

Er du optimist eller pessimist ?

- *Optimist.*

“By og land - hand i hand” - hva betyr dette for deg ?

- *Oslo må vite at der er noe utenfor Sinsenkrysset.*

Hvor ville du reise dersom du fikk velge reisemål etter å ha vunnet 20.000,- ?

- *Bergen.*

Navn: Tommy Thomassen

Bosted: Bergen

Yrkesstatus: Heismontør

Arbeidssted: Stahl Heiser

Alder: 29

År i bransjen: 14

Hobby: Karate, fjellturer, sjøsport og samboer..

Yndlingsrett: Kjøttkaker, raspeballer og vilt.

Yndlingsdrikk: Øl, gammel rauvin og melk.

Hvordan ser du på arbeidssituasjonen ?

- *Det er nok arbeid; såfremt vi får med HLF på jobbskaping. Også heiskontrollen er en god samarbeidspartner.*

Hva med idèer om framtida ?

- *Stadig bedre etterutdanning kan gjøre at vi står sterkere i et større felleskap.*

Hvilken rolle syns du arbeidsgiverne bør spille i dagens situasjon ?

- *Offensiv, med tanke på sikkerhet, dermed også på arbeid med gamle heiser.*

Hvilket ansvar bør arbeidsgiverne vise i bransjens situasjon ?

- *De bør vise at de tar ansvar overfor de som har vært med på å bygge opp firmaet i oppgang. Ikke bare si opp folk som første løsning.*

Hvilket ansvar bør HMF vise ?

- *Prøve å holde på samholdet. Ta opp alle problemene og drøfte de åpent.*

å ha en god serviceavtale” (-slipper unødige heisstopp, havarier etc. etc.)

Hva med idèer om framtida ?

- *Norsk næringsliv vil møte økt konkurranse. Jeg tror at de bedrifter som vil overleve er de som greier å skape et godt arbeidsmiljø. Slik at de forskjellige grupper på bedriftene samarbeider bedre (jobber for hverandre). Stikkord: - Få hver enkelt til å yte mer, sykefraværet går ned, folk blir mer kreative etc. etc. For å få til et godt arbeidsmiljø må de ansatte ha en god lønn, trygg arbeidssituasjon, trygghet for familien etc. Se på bedrifter som går godt i andre land.*

Hvilken rolle syns du arbeidsgiverne bør spille i dagens situasjon ?

- *Satse mer på salg og markedsføring. Få ideer fra andre bransjeer som jobber med service og som har kommet mye lenger enn heisbransjen.*

Hvilket ansvar bør arbeidsgiverne vise i bransjens situasjon ?

- *Jobbe aktivt med å skape et godt arbeidsmiljø. Ikke angripe avtaleverket - gjøre arbeidssituasjonen trygg for den enkelte. Motivere hver enkelt til å hente jobb på service.*

Hvilket ansvar bør HMF vise ?

- *Trykke på HLF for å få til et samarbeid. Passe på avtaleverket. Hindre oppveksten av “pølsebuer” (småfirma som ikke følger avtaleverket).*

Hvor bør vi starte ?

- *I foreninga og på de forskjellige klubber.*

Kan vi og bør vi samarbeide aktivt HMF-HLF ?

- *Ja.*

Hvordan kan vi best ta vare på **hverandre** ?

- *Opprettholde støtteordningene til de permitterte, utvikling meningsfylte oppgaver - kurs etc. for de permitterte.*

Er du optimist eller pessimist ?

- *Alltid optimist.*

“By og land - hand i hand” - hva betyr dette for deg ?

- *Meget viktig å få til ordninger som gjør at utabysavdelingene reelt kan være med å ta avgjørelser som blir*

tatt i Oslo. Slik at alle føler at vi er en forening.

Hvor ville du reise dersom du fikk velge reisemål etter å ha vunnet 20.000,- ?
- USA.

Navn: Roald Solsvik
Bosted: Haugesund
Yrkesstatus: Heismontør
Arbeidssted: Schindler
Alder: 43
År i bransjen: 13
Hobby: Fiske
Yndlingsrett: Komle
Yndlingsdrikk: Helmelk

Hvordan ser du på arbeidssituasjonen ?

- I vår avdeling i Haugesund har vi for tiden bra med arbeid når det gjelder reparasjoner og ombygninger. Selv om nymontasje har gått ned i antall montasjetimer viser det seg at det er mer arbeid å hente for å oppgradere anlegg til å tilfredsstillende krava til de nye forskriftene.

Hva med idèer om framtida ?

- Krava til kompetanse og effektivitet vil bli skjerpet både for arbeidsgivere og arbeidstakere.

Hvilken rolle syns du arbeidsgiverne bør spille i dagens situasjon ?

- Være seriøs i markedet og ikke gå ut med dumpingreier på bekostning av arbeidstakerne.

Hvilket ansvar bør arbeidsgiverne vise i bransjens situasjon ?

- Å holde et faglig nivå på et høyt plan. Det kommer alle til gode. Ta etterutdanningen mer alvorlig, og heller oppgradere den med bedre opp-

følgning av kurser, enn å bygge den ned.

Hvilket ansvar bør HMF vise ?

- Å få bruker-gruppene til å forstå hvor viktig det er med trygge heiser, og hvorfor vi kjemper for vårt fag.

Hvor bør vi starte ?

- Med andre fagforeninger, at vi kan få støtte for vår sak.

Kan vi og bør vi samarbeide aktivt HMF-HLF ?

- På enkelte områder, men være forsiktig med kjøpslåing.

Hvordan kan vi best ta vare på hverandre ?

- Holde kontakten mellom klubbene og foreninga.

Er du optimist eller pessimist ?

- Jeg har god tro på at markedet vil øke igjen for nymontasje.

Hvor ville du reise dersom du fikk velge reisemål etter å ha vunnet 20.000,- ?

- Karibien.

Fortsatt fra side 27

Sluttvederlaget som utbetales etter avtale mellom hovedorganisasjonene regnes ikke som skattbar inntekt.

Hvordan gå fram for å få sluttvederlag ?

Bedriften skal fylle ut et søknadsskjema, som sendes trygdekontoret i kommunen der bedriften ligger. Derfra sendes den videre til Felleskontoret for LO/NHO-ordningene. Innenfor bygg- og anleggsgagnene kan arbeidstakerne selv sende krav om sluttvederlag direkte til trygdekontoret.

Legeattest

Arbeidstakere som må slutte på grunn av sykdom eller svekket helse må legg fram legeattest. Vedtak eller innstilling fra trygdeetaten er nok dersom det dreier seg om uførepensjon. Selvsagt gjelder det full taushetsplikt for alle som behandler søknaden.

Foreldelse

Krav om sluttvederlag må sendes innen 3 år etter slutt dato. I uføresaker må kravet komme senest 3 år etter at melding om uførepensjon ble gitt. Overholdes ikke denne fristen, tapes retten til sluttvederlag.

Hvor kommer pengene fra ?

Bedriftene betaler for tiden inn 0,2% av brutto lønnsutgifter beløpet opp til kr. 210.000,- pr. arbeidstaker for alle som er ansatte i bedriften. De ansatte betaler ikke penger til ordningen.

"Vi kommer når den står i butikken."

Fyll inn det antall du ønsker av hver artikkel.

Artikkel	Pris	Str. M	Str. L	Str. XL
Collegensere; gråmelert med blått trykk	100			
Collegensere; marineblå og mintgrønn	100			
Lighter; hvit med rødt trykk	10			
Betaling skjer pr. postoppkrav. Vær rask: Det er ikke mange gensere igjen. Det vil ikke bli trykt opp flere med samme motiv.				
Navn:				
Adresse:				
Postnr.:		Poststed:		

Diktspalte

ved Per Arne Olaussen

Dikteren denne gangen er en svensk kvinne. Svensk, og spesielt dansk, ligger såpass nærme vårt eget skriftspråk at det er mulig å lese litteraturen fra disse to landa uten at den er oversatt. Fordelen er at vi slipper en oversetter mellom forfatteren og oss sjøl. Derfor er følgende dikt av **KARIN BOYE** (1900-1941) på svensk og ikke i oversatt form. Karin Boye debuterte i ung alder, og plasserte seg tidlig som en av Sveriges store diktere i dette århundre. Indre uro og kriser, samt en sterk motstand mot samfunn av den typen det nye Tyskland representerte preget diktinga hennes. Etter at krigen var godt i gang over det meste av Europa, utkom romanen *Kallocaïn*. (Mange mener denne romanen er bedre enn George Orwells 1984). *Kallocaïn* er en framtidsroman som skildrer et umenneskelig samfunn hvor staten er alt, og overalt, og hvor menneskets sjølstendighet og frihet er fratatt. Med andre ord mange likhetstrekk med det som skjedde i Europa i 30-åra. For Karin Boye må nazistenes frammarsj, og starten på krigen, ha fortonet seg som at det skrekksamfunnet hun skildret i *Kallocaïn* skulle seire over mennesket. Kanskje var det, ved siden av indre kriser, noe av årsaken til at Karin Boye tok sitt eget liv i

1941.

JA VISST GÖR DET ONT

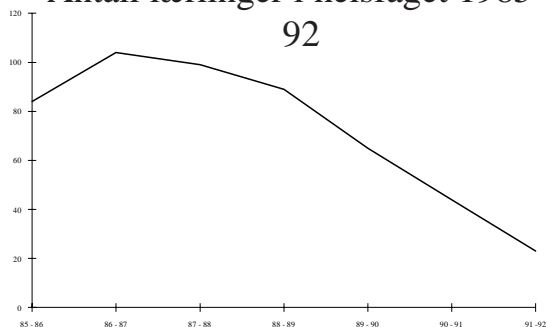
*Ja visst gör det ont när knoppar brister.
Varför skulle annars våren tveka?
Varför skulle all vår heta längtan
bindas i det frusna bitterbleka?
Höljet var ju knoppen hela vintern.
Vad är det för nytt, som tär och
spränger?
Ja visst gör det ont när knoppar brister,
ont för det som växer
och det som stänger.*

*Ja nog är det svårt när droppar faller.
Skälvande av ängslan tungt de hänger,
klamrar sig vid kvisten, sväller, glider -
tyngden drar dem neråt, hur de klänger.
Svårt att vara oviss, rädd och delad,
ändå sitta kvar och bara darra -
svårt att vilja stanna
och vilja falla.*

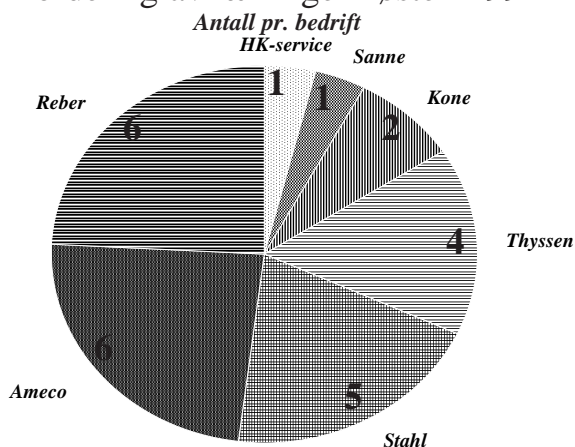
*Då, när det är värst och inget hjälper,
brister som i jubel trädets knoppar,
då, när ingen rädsla längre håller,
faller i ett glitter kvistens droppar,
glömmer att de skrämdes av det nya,
glömmer att de ängslades för färden -
känner en sekund sin största trygghet,
vilar i den tillit
som skapar världen.*

Læringseside

Antall lærlinger i heisfaget 1985 -

Fordeling av lærlinger høsten 1991

Som man ser av ovenstående grafer er det sørgelig fatt med nyrekrutteringa til faget. Hvis man forlenger trenden, vil ingen avlegge fagprøven etter 1993. Det vil heller ikke være noen lærlinger igjen overhodet etter 1993. Dette kan rive vekk grunnlaget for den nye læringskolen for heis.

Sistnevnte er bygd på den nye fagplanen, som fortsatt er inne til behandling hos ORE. og deretter skal ut på høring. Vi kommer tilbake til saken i et senere nummer.

20 spørsmål

- Hvem er dette?
- Nordmannen Mons Monsen Øhren, kjent som løperkongen Mensen Ernst, løp i 1832 non-stop Paris til Moskva. Hvor lang tid tror du han brukte på distansen som er hele 2500 km. i luftlinje?
- Hva heter lederen av Elektromontørenes Forening i Oslo? (Hvis du ikke klarer svaret får alikevel et halvt poeng, for han er jo ikke særlig kjent!)
- Hvem vant Heiscupen i år?
- Hvor mange medlemmer har Nei til EF?
- Hvor mange medlemmer har Europabevegelsen (Ja til EF)?
- I forbindelse med blant annet heisforskriftene kjenner du sikkert forkortelsen "CEN". Hva er CEN?
- Hva heter myntenheten i EF?
- Hvor stor er kroneverdien av en ECU ?
- Hva står forkortelsen EØS for?
- EF opererer med et viktig begrep som heter de "4 friheter"? Hva menes med det?
- Hvor stor del av Norges eksport går til EF-land?
- I hvilket år ble EF bestående av 9 land?
- I hvilket år vedtar EF-toppmøtet i Milano Kommissjonens Hvitbok om gjennomføringen av det indre marked?
- Tyskland ble etter en dom i Europadomstolen i 1988 nødt til å oppheve renhetsloven ved ølbrygging. Norge er nå det eneste land i verden med en slik lov. Hva innebærer renhetsloven?
- Hvilket særforbund er størst innen Norges Idrettsforbund.
- Kolonne 6 i NHOs lønnsstatistikk beregner gjennomsnittet av alle lønner for fagarbeidere i heisfaget. Hvordan beregnes fagets servicelønn?
- Hvor mange Landråd eller Distriksråd finnes det i privat sektor i NEKF?
- Hva heter sønnen til L. Larson (se VG 3/12)?
- Hvilke personer har vært formann eller leder i foreninga på åttitallet?

Poengskala:

- 1-5 Du er ikke særlig kunnskapsrik. Ta læringskolen på nytt.
 6-8 Du kan ihvertfall noe.
 9-11 .. Omtrent midt på treet. Øv litt mer.
 12-15 Slett ikke dårlig.
 16-19 Meget bra.
 20 Du er kunnskapsrik !

Svar:

- Dagfinn Nyborg, daglig leder på Access.
- 14 dager (2 uker)!
- Dag Langer Andersen.
- Var det ikke Thyssen a?!
- 70 000.
- 4 000.
- Den europeiske standardiseringskomite.
- ECU.
- Mellom 7,5 og 8 kroner.
- Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde.
- En bevegelse av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft.
- Ca. 2/3-deler.
- 1974.
- 1985.
- Renhetsloven pålegger bryggeriene å kun selge øl som er brygget på 4 ingredienser: maltet korn, humle, gær og vann. (Kommissariatet er som regel bygge, men hvete benyttes også i noen ølslag. Bryggerien i land som ikke følger renhetsloven erstatter som regel maltet korn med råsukker eller mats eller frukt).
- Norges Bedriftsrettssforbund. Deretter kommer forbundene.
- 22% av kolonne 6. Servicelønna pr. 15 november beregnes ut fra 1. og 2.kvarant sammen år. Servicelønna pr. 15 mai beregnes ut fra 3. og 4.kvarant året før.
- 17.
- Jan Erling.
- Terje Skog, Frifjof Johansen, Øyvind Larsen og John Walderhaug.

FORENINGENS "SJU BUD"

"gode holdninger i dårligere tider"

1 Det skal ikke jobbes overtid på nyanlegg og ombygninger

Unntak kan forekomme, men skal diskuteres med tillitsvalgte først. Innarbeidelse av tid i forbindelse med diettanlegg, som ikke er forsering, slik at man kan dra hjem tidligere til helgen regnes som forskyvning av timer og ikke som overtid.

Eventuell overtid, inkludert prosenten, skal avspasseres. Ingen kan opparbeide flere timer for avspassering enn de har pr. i dag. Timer for avspassering skal avvikles med minimum 30 timer pr. måned slik at ingen har mer enn 37,5 timer innestående etter 1/7-92. De klubbtiltillsvalgte skal føre oversikt og kontroll med alle jobbede overtids- og avspasseringstimer og skal jevnlig rapportere disse skriftlig til HMF.

2 Bremsebånd med asbest byttes umiddelbart

Ved servicejobber kontaktes kunden for å få utskifting. Hvis kunden avslår repareres ikke heisen av hensyn til den enkeltes helse. Utskiftingen kan kun gjøres av personer med lovbestemt asbestsaneringskurs.

3 Det utføres fagmessig arbeid

Kunden kontaktes for **umiddelbar** "ansiktsløft" av heisen. Hvis kunden avslår tilbys tilstandsrapport.

4 På servicearbeid brukes nødvendig tid

Byggforskriftens 18.411 pålegger heiseieren å ha regelmessig ettersyn av heisen(e) han eier. Montøren må når han får en jobb fra bedriften spørre om kunden har tilstrekkelig servicekontrakt. Ved besøk hos kunde som ikke følger byggforskriftene gjøres vedkommende uttrykkelig oppmerksom på disse (ta med kopi av forskriftene og veiledningens mal for antall besøk) og sikkerhetskonsesvensene ved å ikke følge forskriftene. Dersom det ikke er regelmessig ettersyn i henhold til kap. 18.411 i veiledningen til byggforskriftene, utfører vi ettersynsarbeidet **før** evt. andre arbeider på heisen. Vi må alltid bruke tilstrekkelig med tid på jobb slik at sikkerheten blir ivaretatt.

- På minst et besøk pr. år bør to personer jobbe sammen.

5 Det jobbes alltid minst to sammen på anlegg

Men i spesielle tilfeller kan det gis dispensasjon. På reparasjons-arbeider jobbes to sammen i størst mulig utstrekning. *Tenk sikkerhet!*

6 Det arbeides ikke på byggeplasser hvor skifte- spise og brakkeforholdene ikke er tilfredsstillende

7 Tillitsvalgte skal varsles før det nyttes innleid arbeidskraft

Hvis det nyttes arbeidskraft til arbeider som ligger innenfor det arbeidet heisleverandørene har påtatt seg, skal heisoverenskomsten gjelde.

Byggforskrift av 1987 Kap. 18:411: "Eier av heis, rulletrapp og rullebånd skal sørge for at anlegget har regelmessig ettersyn slik at heisne er sikkerhetsmessig forsvarlig."

Veiledning til byggforskriften: "Eieren av anlegget skal sørge for at anlegget får ettersyn av egnet og fagteknisk kvalifisert person eller firma (for heis etter kapittel 18:51, pkt. a), som er fortrolig med dette og dets sikkerhetsutstyr. Denne funksjonen kan ivaretas ved de oppgaver som normalt ligger i en vedlikeholdsavtale. Anlegget skal regelmessig, avhengig av heisens driftsfrekvens, gjennomgås med hensyn på utbedring av feil eller mangler. "

Tabellen gir anbefalt antall gjennomganger pr. år.
(Tab. 18:411)

Driftstype

Intensiv drift

Store hotell og forretningsbygg med over 12 etasjer	11
Hotell, sykehus og forretningsbygg med 8 - 12 etasjer	10
Hotell, sykehus og forretningsbygg med 4 - 8 etasjer	8

Normal drift

Forretningsbygg med inntil 4 etasjer og boliger med 4 - 8 etasjer	6
Boliger med inntil 4 etasjer	4

Minimal drift

Skoler med 2 - 3 etasjer hvor heisen kjøres med nøkkelbryter	2
Løfteplattformer for funksjonshemmede og "smalheiser"	2
Trappeheiser	1

Anbefalte gjen-
nomganger pr. år